

Stenogrammid

XIV Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 15.01.2020, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:03 Peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas

2. 16:08 Relvaseaduse, riigilõivuseaduse ja strateegilise kauba seaduse muutmise seaduse (tulirelvadirektiivi ülevõtmine) eelnõu (62 SE) teine lugemine

3. 16:57 Eesti Vabariigi ja Guernsey vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (116 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere päevast, austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärku 1. töönädala kolmapäevast istungit. Riigikogu liikmetel on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Lauri Läänemets, palun!

14:01 Lauri Läänemets

Lugupeetud eesistuja! Kallid kolleegid! Annan sotsiaaldemokraatide nimel üle arupärimise rahvastikuminiister Riina Solmanile. Arupärimine puudutab ministri tegevust seoses Kodanikuühiskonna Sihtkapitali ja selle üleviimisega Tallinnast Viljandisse. Kui tavaliselt on olnud kokkulepe, et poliitiliselt ei sekkuta sellesse, mida Eesti kodanikuühiskond tahab, mida vabaühendused ja nende esindajad tahavad, siis nüüd on minister Solman hakanud ette ütlema, kes esindab Eesti kodanikuühiskonda. Nimelt on minister otsustanud, hoolimata kodanikuühenduste ja valitsuses neid teemasid arutava komisjoni vastuseisust vahetada välja kodanikuühiskonna esindajad Kodanikuühiskonna Sihtkapitalis. Teiseks huvitab meid see, et kui nüüd seesama inimene, kes jääks Viljandisse üle viidavasse Kodanikuühiskonna Sihtkapitali ja olekski olnud sisuliselt ainukene vabaühenduste esindaja, ka välja vahetatakse, siis kuidas tagatakse selle sihtkapitali järjepidevus ja Eesti kodanikuühiskonna arengu toetamine.

14:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem eelnõude ja arupärimiste üleandmise soovi Riigikogu liikmetel ei ole. Juhatus menetleb seda arupärimist vastavalt kodu- ja töökorra seadusele. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

1. 14:03 Peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas

14:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Head kolleegid! Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas. Enne, kui me läheme selle menetlemise juurde, tutvustan lühidalt menetlemise korda. Kõigepealt on peaministri ettekanne

kuni 30 minutit, seejärel küsimused ettekandjatele, kus igal Riigikogu liikmel on võimalus esitada ettekandjale üks suuline küsimus. Järgnevatel läbirääkimistel võivad osaleda üksnes fraktsioonide esindajad.

Nii, läheme esimese päevakorrapunkti juurde. Peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas. Ettekandjaks peaminister Jüri Ratas, palun!

14:04 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Head saalisviibijad ja väga lugupeetud kuulajad! Lõppenud aasta oli Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonnale edukas. 22. jaanuaril 2014. aastal siinsamas Riigikogus heaks kiidetud teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonistrateegia "Teadmistepõhine Eesti" eesmärkide täitmine on läinud ootuspäraselt. Eesti teadus on kõrgetasemeline, selle mõju majandusele ja Eesti arengule kasvab. Eesti teadlasi ja teadust hinnatakse kõrgelt ka rahvusvahelisel tasemel. Näiteks, ettevõtte Clarivate Analytics koostatud 2019. aasta mõjukaimate teadlaste ülevaates tuuakse esile tervelt üheksa Eesti teadlast 6000 enim viidatud teadlase seas. Tunnustuse hoomamiseks olgu öeldud, et meie naaberriigist Leedust oli ainult kaks teadlast, Venemaalt üheksa, Poolast kuus, aga põhjanaabrite soomlaste seast pääses sinna 21 teadlast. Saagu see meile heaks teetähiseks. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni edukus on kahtlemata seotud selle valdkonna rahastamisega. Toetudes Eesti Statistikaameti andmetele, saan kinnitada, et teadus- ja arendustegevuse rahastamine on paranenud. 2018. aastal küündis teadus- ja arendustegevuse kogukulude maht 365,64 miljoni euron. Kui võtta see suhtena SKT-st, teeb see 1,4%. Aasta varem oli kogukulutuste osakaal SKT-st 1,28% ning veel aasta enne seda ehk 2016. aastal oli see 1,25%. Avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse kulud kasvasid 2018. aastal 0,79%-ni SKT-st. See on märgatav kasv võrreldes eelnevate aastatega. Meenutan, et 2017. aastal oli see osakaal vaid 0,66%. Muutus on seotud Euroopa Liidu struktuurivahendite aktiivsema kasutuselevõtu, kuid ka kasvanud riigieelarvelise rahastamisega.

Teadus- ja arendustegevuse rahastamise suurendamine on minu valitsuse teadlik eesmärk ja absoluutsummas me seda täidame. Kui 2019. aastal oli teadus- ja arendustegevuse rahastamise maht riigieelarves 207,6 miljonit, siis 2020. aastal tõuseb see 219,1 miljoni euron. Lisarahastus on leitud üldise kokkuhoiu surve tingimustes. Kogu lisarahast 5,3 miljonit suunatakse teaduse põhiinstrumentidesse, need on konkurentsipõhised uurimistoetused ja baasfinantseerimine. Ühtlasi saavutame pikka aega proovikiviks olnud tasakaalu konkurentsipõhiste uurimistoetuste ja baasfinantseerimise vahel. Käesolevast aastast on mõlema maht võrdne ehk 50% ja 50% ning ulatub kokku 84,6 miljoni euron. Neli aastat tagasi, 2016. aastal oli see vahekord 73% ja 27% konkurentsipõhiste uurimistoetuste kasuks. Lisandunud rahast 3,3 miljonit suunatakse teadusasutuste ja kõrgkoolide arendamisse ning targa linna tippkeskusele. Ülejäänud 7,1 miljonit läheb ettevõtete teadus- ja arendustegevuse toetamiseks ning teadlaste ja ettevõtete arendusmeeskondade mobiilsuse toetamiseks. See on eeldus innovatsioonile ja sellele, et Eesti ettevõtted muutuvad teadusmahukamateks. Erasektori teadus- ja arendustegevuse kulud on Statistikaameti andmetel kasvanud 2018. aastal enam kui 13 miljoni euro võrra. Kasv jääb siiski alla majanduse kasvule, mistõttu osakaal SKT-st vähenes 0,62%-lt 0,61%-le. Aastaks 2020 seatud erasektori teadus- ja arenduskulutuste osakaalu eesmärk 2% SKT-st jääb ilmselt kahjuks täitmata. On kindlasti hoiatav, et Statistikaameti arvestuses märkis 2018. aastal kulutusi teadus- ja arendustegevusele ainult 238 ettevõtet. Usun, et siin on järelemõtlemise koht, sest tegutsevaid ettevõtteid Eestis on ju ligikaudu 100 000 või isegi enam. Igal juhul on see arv teadus- ja arendusvaldkonnas meie suurim probleem aastal 2020. Teadus- ja arendustegevusele panustavaid ettevõtteid peaks olema mitme suurusjärgu võrra enam. Pelgalt andmete kogumise metoodika parandamisest ei piisa. Tootlikkust saame kasvatada ainult siis, kui ettevõtjad ka ise investeerivad teadus- ja arendustegevusse. 2018. aasta lõpus sõlmitud teaduslepe sisaldas rahastamisesmärgi kõrval teisigi muudatusi, milleks valmisolekut kõik osapooled kinnitasid. Teadlased lubasid eelisarendada Eesti majanduse ja ühiskonna arengule suunatud valdkondi ning ettevõtjate esindajad teha enam koostööd teadlaste ja teadusasutustega. Palun kõigil, sh teadusleppe osapooltel, mõista, et riigipoolse rahastamise kasvuga peab käsikäes käima teadus- ja innovatsioonisüsteemi areng ja ülesehitamine, sellise innovatsiooni ökosüsteemi loomine, mis aitab kaasa ettevõtjate uurimis- ja arendustööle ning ressursside tõhusamale suunamisele. Valitsuse roll on tagada mõistlik tasakaal eri osapoolte huvide vahel ning aidata kõrvaldada takistused koostöös. Ootame ka teistelt leppe osapooltelt nende antud lubaduste täitmise poole liikumist.

Positiivsena toon esile, et möödunud aasta lõpus käivitus toetusmeede ettevõtete haruliitudele arendusnõunike töölevõtmiseks. Arendusnõunikud hakkavad töötama selle nimel, et koondada ühe valdkonna ettevõtete vajadused, leida ühisosa ja luua kontaktid teadlastega, kes võiksid aidata neid tühimikke täita. Teisalt on need inimesed omamoodi maa soolaks, levitades informatsiooni teadus- ja arendustegevuse võimaluste kohta ning inspireerides senisest enam tegutsema. Loodan, et see töö kannab vilja.

Kõige aktiivsemalt tegelevad teadus- ja arendustegevusega info- ja sidevaldkonna ettevõtted. Suur osa edulugudest pärineb just sellelt tegevusalalt. Pean siinkohal silmas näiteks arengut tehisintellekti ehk krattide vallas. Suvel kinnitas valitsus Riigikantselei ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eestvõttel ellu kutsutud eksperdirühma töö põhjal valminud nn kratikava. Plahvatuslikult on kasvanud ettevõtete arendatud avaliku sektori kasutusse jõudnud tehisintellekti rakenduste arv – paarist on saanud poole aastaga 24 ning lähiajal on tulemas lisa. Tehnoloogia areng toob tulu nii avalikus kui ka erasektoris ning aitab riigil areneda. Mulle meeldib näide PRIA kaugseire kratist SATIKAS, mille ülesanne on eurotoetuste kontroll. SATIKAS kasutab satelliidi andmeid ning kontrollib, kui pikk kõrs põllul või rannakarjamaal parasjagu on, kas talumees on toetusraha õigesti kasutanud ning õigel ajal oma kohustused täitnud. See lahendus säästab riigile 650 000 eurot aastas valekasutuse ennetamise tulemusel. Nii mõnigi põllumees on väidetavalt PRIA abil oma kaotsiläinud reha või ämbri üles leidnud. Selline arendus on suurepärane näide väärtustest, mida luuakse era- ja avaliku sektori ning teadusasutuste koostöös. Eesti erasektori teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni võime tõstmine on endiselt meie suurim proovikivi. Erasektori teadus- ja arendustegevuse mahukus on tarkade töökohtade, kasvava tootlikkuse ja teadmistepõhise majanduse alustala. Mulle sümpatiseerib Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu nn 2% klubi – algatus, millega kutsutakse liituma kõiki Eesti ettevõtteid investeerimaks uurimis- ja arendustegevusse. Soovin, et erasektori panus teadus- ja arendustegevusse kasvaks märkimisväärselt võrreldes praegusega. Täidame teaduslepet üheskoos! Väga austatud Riigikogu liikmed! Eesti teaduse kõrgetasemelisust hindame selle järgi, kui palju publitseeritakse kõrgetasemelisi artikleid ja kui suur osa artiklitest kuulub 10% maailma enim tsiteeritud teadusartiklite hulka. Kõrgetasemeliste artiklite arv elaniku kohta on kasvanud oodatust kiiremini ja eesmärk on täidetud. 2020. aastaks seatud 10% eesmärgi täidame lähiaastatel. See on selge kinnitus Eesti teadlaste tipptasemest ning võime olla kindlad, et senised valikud tippteaduse arendamiseks on tehtud õigesti. Eesti edusammud kajastuvad ka rahvusvahelises võrdluses. Möödunud aastal pälvis näiteks Tartu Ülikool just rahvusülikooli 100. aastapäeva kingitusena rahvusvahelise konsultatsioonifirma koostatavas ülikoolide edetabelis seni aegade kõrgeima, 301. koha. Meil oli au Vabariigi Valitsusega Tartu Ülikooli nende aastapäeva puhul külastada. Hea meel on tõdeda, et ka tulevikusiht on seatud väga ambitsioonikas – kuuluda maailma saja parima ülikooli hulka. Tipptasemel kõrgharidus ning teadustegevus on üks Eesti riigi, keele ja rahvuse säilimise võtmetegur, mida ei tasu kunagi võtta enesestmõistetavana.

2019. aastal pälvis Euroopa Teadusnõukogu grandii Eestist ainsana Tallinna Ülikooli võrdleva kirjandusteaduse ja kultuurianalüüsi dotsent Eneken Laanes projekti "Tõlgitud mälu: Ida-Euroopa minevik globaalsel areenil" elluviimiseks. 1,5 miljoni euro suurune rahastus võimaldab Laanesel koos kolleegidega uurida, kuidas Ida-Euroopa teise maailmasõja ja nõukogude režiimi mälu on jõudnud kirjanduse, filmi ja kunsti kaudu globaalsele areenile ning muu hulgas mõjutanud eetilisi ja ka poliitilisi debatte. On väga huvitav jälgida, milliste tulemusteni jõutakse. Eesti teaduse jätkuv rahvusvahelistumine on praegu positiivne paratamatus. Pean silmas teaduskoostööd teiste riikide ja välisülikoolidega, samuti võimalusi Euroopa teadusrahastu kasutamiseks. Euroopa Komisjon otsustas toetada 15 miljoni euroga Eesti-Soome targa linna koostööprojekti FinEst Twins. Koos riigi toetusega küündib projekti maht 32 miljoni euron, mistõttu on see märkimisväärne juba ainuüksi mastaabi mõttes. Töö käigus rajavad TalTechi ja Aalto ülikooli teadlased Tallinna maailma esimese piiriülese targa linna tippkeskuse. Projekti arenedes keskendutakse viiele valdkonnale – valitsemine, andmed, transport, energia ja tehiskeskkonnad – ning Tallinna ja Helsingi ühise targa linnaruumi ja teenuste arendamisele. Loodan, et sellest tuleb edulugu, millest lõikavad kasu kõik meie Eesti inimesed. Tihti räägitakse teaduse ühiskondlikust mõjust või panusest. Teadlastelt oodatakse justkui imerelva, mis mõne igapäevase probleemi hoobilt lahendaks. Minu aruamist mööda ei ole tegelikult võimalik ega mõistlik vastandada alus- või rakendusuuringuid, sest elu edasiviimiseks vajame mõlemat poolt. Ka rektor Jaak Aaviksoo rõhutab viimatises Riigikogu Toimetiste väljaandes vajadust leida mõistlik tasakaal teaduse ekstsellentsuse ja ühiskondliku relevantsuse vahel. Soovin siinkohal tuua eeskujuks Tartu

Ülikooli tehnoloogiainstituudi biomeditsiinitehnoloogia professorit akadeemik Mart Ustavit, kes pälvis 2019. aastal riigi suurima teaduspreemia olulise sotsiaal-majandusliku mõjuga, innovaatilise tooteni viinud ning teaduslikul avastusel põhineva teadus- ja arendustöö eest. Ustavi ja tema kolleegide töö avas vähki tekitavate DNA-viiruste, sealjuures inimesele eriti ohtlike papilloomiviiruste paljunemise, organismis säilimise ja ohtlikkuse põhjused. Lisaks on Mart Ustav haruldane näide teadlasest, kes on suutnud oma uurimistööd ja doktorantide juhendamist siduda ettevõtlusega, mis keskendub tema teadusavastuste kommertsialiseerimisele. Sel moel on abi saanud ilmselt väga paljud inimesed. Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolev aasta on oluliste otsuste aasta. Lõppemas on paljud arengukavad, euroraha periood ja riigi konkurentsivõime kava "Eesti 2020". Ettevalmistamisel on uued pikaajalised plaanid. Eesseisvate valikutega kirjutame Eesti järgmise kümnendi eduloo. Aprilliks 2020 valmib Riigikantselei ja Rahandusministeeriumi eestveetud riigi pikaajaline arengustrateegia "Eesti 2035". Sellega seame Eestile pikaajalised strateegilised sihid ja toome esile peamised proovikivid. Defineerime ka muudatused, mis on vaja käivitada selleks, et Eesti oleks aastal 2035 meile elamiseks parim riik maailmas. Nende sihtide saavutamine on võimalik ainult siis, kui tegutseme kõigis valdkondades, sh teadus- ja arendustegevuses, riigi ühiste suurte eesmärkide nimel. Valitsus on algatanud järgmise teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtlusvaldkonna arengukava, TAIE strateegia koostamise. Teadus- ja arendustegevust, innovatsiooni ja ettevõtlust käsitletakse seekord ühes strateegilises arengukavas, et tagada teaduse ja ettevõtluse suurem sünergia juba planeerimisfaasis. Jah, väheneb ka riigi arengukavade arv, kuid see pole siinkohal primaarne. Tähtis on teadlaste ja ettevõtjate vahelise kommunikatsiooni ja koostöö tihendamine ning seeläbi kasvav tootlikkus.

Möödunud aastal hindasid välised eksperdid Teadus- ja Arendusnõukogu tellimusel Eesti teadus- ja innovatsioonisüsteemi ning tegid ettepanekud süsteemi edasiarendamiseks. Nii hindamist eest vedanud professorid Marja Makarow ja Erik Arnold kui ka Euroopa Komisjoni teaduse ja innovatsiooni peadirektoraadi asepeadirektor proua Signe Ratso leiavad, et Eesti teadus- ja innovatsioonisüsteem vajab senisest selgemaid temaatilisi prioriteete. Ja selle all ei peeta silmas eelisarendatavate valdkondade valimist. Need prioriteedid peaksid lähtuma Eesti ühiskonna ees seisvatest proovikividest. Teisisõnu, eksperdid leiavad, et Eesti ei peaks eelistama üksikuid teadus- või majandusvaldkondi nagu seni, vaid nägema probleeme, millele tuleb lahendused leida või mida peaksime senisest paremini siin riigis valitsema. Teadlased ütlevad, et käes on "nurjatute probleemide" ajastu. Meie suurte väljakutsete lahendused on interdistsiplinaarsed ehk need hõlmavad samal ajal mitut valdkonda, mistõttu kitsaste valdkondade eelistamine ei toimi.

Euroopa Horisondi programm aastateks 2021–2027 on ehitatud üles missioonipõhiselt ning sama teed on minemas ka mitmed Lääne-Euroopa riigid. Eestil on siin võimalus sarnaselt kõigi teiste Euroopa riikidega. Võti peitub mõtteviisi muutuses. Kas see, mida praegu nähakse probleemina, võiks tulevikus olla hoopis meie võimalus teha Eesti maailmas suuremaks? Suurte riikide ja nende ressursside fookustamine inimkonna ühiste probleemide lahendamisele muudab globaalse majanduse struktuuri ja loob ka uusi turge.

Euroopa Komisjoni uus koosseis näeb väljapakutud nn roheleppes (European Green Deal) uut majanduse kasvustrateegiat. Detsembris avaldatud ettepanek rõhutab kliimaneutraalsuse eesmärki. See käsitleb majanduskasvu allikana uue keskkonnasõbraliku tehnoloogia väljatöötamist ja uuenduslike lahenduste kasutuselevõtmist. Roheleppe täitmise eeldus on kiire areng just digitehnoloogia vallas, kus Euroopal on realistlik saavutada maailmas liidripositsioon. Teadus- ja arendustegevusel on siinkohal väga suur roll, kuna head lahendused sellise kliimapöörde saavutamiseks veel puuduvad. Eesti kui nutikas digiriik ning ka PISA testide liider võiks võtta siin juhirolli. Teeme panused rohetechnoloogia arendamisele, kuid miks mitte otsida võimalusi riigi ja ühiskonna teistegi suurte murede lahendamiseks uue tehnoloogia ja teaduse abil.

Riigi valmiv pikaajaline arengustrateegia "Eesti 2035" defineerib Eesti ühiskonna ees seisvad suured proovikivid aastani 2035. Eesti elanikkond vananeb, tööealine rahvastik väheneb, kui rändesaldo on tasakaalus. Me peame looma kvaliteetse ruumi ühiskonna muutusi silmas pidades, leidma tasakaalu loodusliku mitmekesisuse ning targa majandusarengu vahel. Seda kõike peab lõpuks toetama usaldusväärne, aga ka uuendusmeelne riigikorraldus ning Eesti positsioon ja julgeolek maailmas. Väidan, et nende probleemidega võitlemiseks peame tegema senisest palju rohkem ja palju kiiremini. Kirjeldatud missioonipõhine lähenemine teaduspoliitikas aitab kaasa teaduse senisest suurema ühiskondliku mõju saavutamisele. Tunnustan rektor Toomas Asserit, kes esitles valitsusele Tartu

Ülikooli uut strateegiat, mis erinevalt varasematest seab fookusesse Eesti ühiskonna olulisemad pikaajalised väljakutsed. Samamoodi on Maaülikooli rektor Mait Klaassen oma viimastes sõnavõttudes rõhutanud Maaülikooli rolli ÜRO säästva arengu eesmärkide täitmisel. Probleemikeskne lähenemine ülikooli arengu ja tegevuse suunamiseks tundub ainuõige. Ainult nii jõuame retoorikast kaugemale ning meil tekib jagatud arusaam sellest, milline on teadlaste ja teaduse tegelik tähtsus riigi ja ühiskonna arengus. Seda tegelikku tähtsust ei ole võimalik üle hinnata. Ühiskond ja meie tulevik sõltub teadlastest, sest paljud meie juba mainitud arenguvajadused on niivõrd komplitseeritud, et ainuüksi ametnike töörühmades või poliitikute aruteludes neile lahendusi ei leia. Alati ei saa ka lähtuda rahvusvahelisest teadmisest, sest Eesti-spetsiifiliste murede korral vajame just Eesti-spetsiifilisi lahendusi. Siin saame loota Eesti kõrgetasemelisele teadusele. Näiteks on TalTechi professor akadeemik Jarek Kurnitski üks Euroopa juhtivatest teadlastest hoonete energiatõhususe ja sisekliima alal. Peale teadustöö panustab ta aktiivselt valdkondlikku poliitikakujundamisse ja just standardite loomisesse Euroopa tasandil. Hoonete energiakasutus moodustab Eestis energia lõpptarbimisest ligikaudu 50%. Seega, kui tahame energiatarbimist vähendada, on muudatusi ilmtingimata vaja. Just selliseid praktilisi ja samas kompromissitult kõrgetasemelisi lahendusi me Eesti ees seisvatele väljakutsetele otsimegi, nii tehnikateaduste kui ka loodus-, arsti-, põllumajandus-, sotsiaal- ja humanitaarteaduste vallas. Olgu need näited palju räägitud Eesti teadustegevuse ühiskondliku mõju eeskujud.

Väga austatud Riigikogu liikmed! 2020. aasta on senitehtu hindamise ja selle põhjal uute sihtide seadmise ja samas ka kokkulepete tegemise aasta. On ilmselge, et teadustulemuste saamiseks peame tagama teaduse ja innovatsiooni piisava rahastamise ning efektiivse korralduse. See on jätkuvalt ka valitsuse prioriteet. Peale riigi meetmete on esmatähtis, et Eesti innovatsioonivaldkonnale ning erasektori uurimis- ja arendustegevusele annaksid uue hingamise ettevõtjad ise. Valitsusel üksinda on siin päris keeruline edu saavutada. Eesti teadus- ja arendustegevuse kõrget taset võiksime järgmisel kümnendil kasutada veelgi enam nii Eesti kui ka muu maailma suurte ühiskondlike murede lahendamiseks. Arendagem uusi tehnoloogiaid, uurigem probleeme, millega seisame silmitsi just riigi ja rahvana. Meil on, mida maailmale näidata ning mille edenemise eest ühiselt seista. Eesti teaduse ja kõrghariduse tiptase on väärtus, mis aitab meil riigi ja rahvana kesta, kuid me ei tohi seda võtta enesestmõistetavana.

Soovin tänada ettekande ja kogu ettevalmistusprotsessi eest Teadus- ja Arendusnõukogu, Eesti Teaduste Akadeemiat, tema presidenti Tarmo Soomeret isiklikult, Riigikantseleid ja oma häid ametikaaslasi, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Rahandusministeeriumi. Eraldi tänan Riigikogu, kultuurikomisjoni esimeest ja kogu kultuurikomisjoni. Suur tänu ülikoolidele ja kõigile teadlasele taas väga teguderohke aasta eest! Aitäh teile!

14:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud peaminister, ettekande eest! Teile on ka küsimusi. Siim Kallas, palun!

14:30 Siim Kallas

Aitäh, austatud juhataja! Austatud peaminister! Teie ettekandes oli väga palju juttu vajalikest kulutustest teadus- ja arendustegevusele – sellest on räägitud viimased 28 aastat – ja sellest, kuidas neid kasutada – ka selle üle on vaieldud viimased 28 aastat pidevalt. Kas resultaati on hea või halb, seda ei oska kunagi öelda. Te rääkisite palju teadusest ja headest näitajatest, teadlaste tsiteerimisest, artiklitest jne. Paljud ettevõtjad küsivad ja ka avalikes arvamustes öeldakse sageli, et raha on ja seda kulutatakse, aga kus on resultaati. Mina uurisin Statistikaameti koduleheküljelt, missugused andmed näitavad meil arendustegevust ja innovatsiooni. Huvitav oli see, et sealt puudus üldse märksõna "patent", otsing ei leidnud seda. Tuli küll välja, et meil on 1772 innovaatilist ettevõtet ja patenti on taotlenud 78 ettevõtet. Seda kõike ei ole väga palju, sest, nagu te ise ütlesite, meil on 100 000 tegutsevat ettevõtet. Kas Vabariigi Valitsusel on mingi ülevaade patentidest, kaubamärkidest, kasuliku mudeli registreerimisest ja selle dünaamikast – kuidas, mis suunas see liigub, kas üles- või allapoole? Ja kas valitsusel on mingit poliitikat selle protsessi mõjutamiseks? Vabandust pika küsimuse eest!

14:32 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile selle küsimuse eest! Jah, ma arvan, et selles mõttes teil on täielikult õigus. Kuidas siis seda hinnata, kas me oleme selle *circa* 30 aasta jooksul panustanud piisavalt või panustanud vähe – no vaevast, et me kellegi arvates oleme panustanud liiga palju – teadus- ja arendustegevusse? Samas, nagu

ma ka oma ettekandes ütlesin, me ei ole tegelikult ju suutnud saavutada oma eesmärgi, et 1% avaliku sektori SKT-st läheks teadus- ja arendustegevusele. Me oleme, ütleme, jämedalt *circa* 70–100 miljoni kaugusel, mida tuleb veel panustada, et siis jõuda aasta jooksul selleni. Selles mõttes ma olen teiegi pari. Teisalt, nagu ma ka esile tõin, on olnud kogu aeg suur dilemma või eesmärk, et me suudaksime rohkem panustada, kui me räägime just tasakaalust konkurentsipõhiste uurimistoetuste ja baasfinantseerimise vahel. Ma arvan, et see, kui palju sellest teadusest tegelikult jõuab igapäevasesse ellu, on üks olulisemaid küsimusi.

Ma püüan nüüd teie küsimusele vastates alustada natukene kaugemalt ja anda siis lõpuks patendist ja kaubamärkidest ülevaate. Kui me võtame investeeeringud arendustegevusse, siis on selge, et need on kallid, need on riskantsed, need on sageli väga pikaajalise tasuvusajaga. Teadus- ja arendustegevuse kulud ettevõtlussektoris, nagu ma ütlesin ka oma ettekandes – meil on 2018. aasta andmed –, *summa summarum* kasvasid, aga kasvutempo jäi tegelikult natukene alla SKT kasvule. Ja see on tegelikult suur väljakutse – mida me peaksime ühiskonnas rohkem tegema, et saada ka erasektorilt rohkem panust teadus-arendustegevusse? Ausalt öeldes ma olen päris veendunud, et neid ettevõtteid on rohkem kui 238. Väga sageli võib olla küsimus ka suures bürokraatias – niipea, kui hakata seda deklareerima, kõiki analüüse tegema ja vorme täitma, siis see tähendab väga paljude lehekülgede ja väljade täitmist. Aga nagu ma ütlesin, see ei ole kindlasti ainus lahendus. Kuidas me saaksime rohkem motiveerida ettevõtete arendustegevust? Ma arvan, et neid võimalusi on Eestis mitmeid ja mõnda neist me ka kasutame, näiteks seesama nutikas spetsialiseerumine, kasvuvaldkondadesse suunatud rakendusüuringute toetamise meede NUTIKAS, millega aidatakse kaasa ettevõtjate huvides tehtavatele rakendusüringutele teadusasutustes. Nüüd, edasi, alates 2018. aastast pakub EAS ettevõtjatele seda tootearenduse toetust, mille suhtes ettevõtjate huvi on olnud päris suur. EAS-i meetmete hulgas on veel mitmeid mahuka eelarvega ettevõtete ja teadlaste koostööd soodustavaid meetmeid, näiteks tehnoloogia arenduskeskused, klastrid, innovatsiooniline riigihangete toetamise meede, innovatsiooni- ja arendusosakud. Suurendatud on ka ettevõtluslepingute osakaalu teadusasutuste baasfinantseerimise valemis.

Mida on veel tehtud? On loodud ülikoolide ühine ettevõtluskoostöö platvorm ADAPTER, mis aitab ettevõtjatel ja teadlastel kiiresti omavahel kokku viia. HTM on algatanud ettevõtjate vajadusest lähtuvalt valdkondlikud teadusprogrammid: info- ja kommunikatsioonitehnoloogia programm käivitus näiteks 2018. aastal ning ressursside väärindamise programm käivitub käesoleval aastal. Kindlasti, minu meelest on oluline, nagu ma ka oma ettekandes mainisin, et toetatakse pilootprojekti korras arendusnõunike palkamist ettevõtluse haruliitidesse. Meil on arendusnõunike palkamine ministeeriumidesse käivitunud, see on töös, see läheb minu meelest hästi, aga tähtis on, et me saaksime neid ka eri ettevõtete katusorganisatsioonidesse.

Nüüd edasi, teadusagentuur pakub ka teadlastele arendusgrante oma teadustulemuste ettevõtetele huvipakkuvate faaside arendamiseks. Ma tootsin siinkohal veel esile – olen seda vist öelnud igal korral, kui mul on olnud au siin selleteemalist ettekannet teha –, et me oleme viimase kolme-nelja aasta jooksul võtnud suuna, et Eesti saaks täisliikmeks CERN-is. Kindlasti ka see aitab.

Nüüd teie küsimus konkreetset selle patendi ja kaubamärkide ülevaate kohta. Mul ei ole tõesti siin praegu teile arve öelda, aga luban, et kindlasti selle numbrilise ülevaate teile saadan. Üldjoontes, on see minu arvates oluline, aga, jah, öelda siin konkreetset numbrit välja, seda valmidust mul hetkel ei ole.

14:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jüri Jaanson, palun!

14:38 Jüri Jaanson

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud peaminister! Oma kõnes te esinesite üleskutsega, et täidame teaduslepet üheskoos. Ma arvan, et te saate ise ka aru, et peale selle teadusleppe eesmärkidest taganemist ei ole jutt paljudest miljonitest ja muust sellisest väga tõsiselt võetav ega usutav. Aga ma räägiks natuke teisest teemast. Just eelmises vastuses ütlesite, et ettevõtjaid toetatakse palju teadus- ja innovatsioonimeetmete või -toetustega. Aasta tagasi sama teema juures küsis Anne Sulling siin istungil teie käest rakendusüringute kohta ja te vastasite sõna-sõnalt nii: "Ma usun, et see idee igal juhul on laual järgmises Riigikogus või koalitsiooni loomisel." Mida te praegu selle kohta ütlete ja kuhu see mõte on jäänud?

14:39 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Kõigepealt, see teie kriitika on seotud, ma arvan, selle allkirjaga, mille kõikide erakondade esindajad Vabariigi Presidendi juures andsid, samuti ettevõtlusorganisatsioon ja veel mõned. Ma mõistan seda kriitikat. Ega minul ei ole teile otsa vaadates rõõmus meel, et ma ei saa täna teie ees olles öelda, et avalik sektor panustab teadus- ja arendustegevusele 1%. Ma ei saa seda öelda. Ma saan öelda seda, milline on meie reaalne info, mis tugineb Statistikaameti 2018. aasta andmetele. Nagu ma ütlesin, me oleme näinud, et see protsent on praegu 0,79. Me saame öelda seda, et kui me võrdleme *summa summarum* ina aastaid 2019 ja 2020, siis valitsus on avaliku sektori raha sinna juurde pannud. Ma mõistan küll teie kriitikat, kui te ütlete, et see ei ole tõsiselt võetav, aga me oleme tõesti pingutanud valitsusega ja nii riigi eelarvestrateegiasse kui ka riigieelarvesse on reaalselt rahalisi vahendeid juurde läinud. Missuguseks kujuneb täpselt protsent SKT-st siis, kui aasta on läbi, seda on täna üsna tänamatu prognoosida, sest me saame 2019. aasta protsendid teada, ütleme, selle aasta suve lõpus või sügisel. Nüüd teie küsimuse teine pool. Jah, eelmises koosseisus oli meil üks Riigikogu liige, kes oli rakendusuuringute keskuse heas mõttes eestkõneleja. Missugune on praegu rakendusuuringute keskuse seis? Ma tean seda, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium tegeleb kogu selle innovatsiooni toetava teenuse ümberkujundamisega, laiendatakse innovatsiooni toetavate teenuste pakkumist EAS-i juures. Üks võimalus on – ma rõhutan, võimalus – innovatsiooniagentuuri loomine. Ma tean seda, et järgmise sammuna analüüsitakse läbi rakendusuuringute toetamise võimalused ja valitsuse majandusarengu komisjon loodab seda teemat arutada enne selle aasta suve. Nii et ma saan öelda nii, nagu ma ütlesin ka eelmine kord, et see teema on endiselt laual ka sellel aastal laual. Eks neid analüüse tuleb veel teha. Aga ma tahan öelda ka seda, et me peame kindlasti arvestama selle rakendusuuringute keskuse võimaliku loomise puhul seda, et mitte kuidagi ei saa siin kõrvale jätta ülikoole. Kui selline keskus ühel hetkel tekib, siis see eeldab põhjalikku läbirääkimist ja väga head koostööd ülikoolidega, et ei tekiks mingit ületrumpamise mõtet.

14:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Sutt, palun!

14:42 Andres Sutt

Aitäh! Hea peaminister! Olen väga nõus, et kindlasti 2019. aastale tagasi vaadates on asju, mille üle on põhjust uhkust tunda, ja neid te loetlesite päris mitmeid. Samamoodi tööte esile, et tegelikult võiks olla rohkem neid ettevõtteid, kes teadus- ja arendustegevusse ja innovatsiooni investeerivad. Eks see suures pildis nii ongi. Kui meil endal oli teadus- ja arendustegevuses riik ja erasektor kokku 1,4%, siis Euroopa Liidu keskmine on 2% ja sihttase on 3%, nii et sinna on ruumi palju. Sellesamas raportis Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonisüsteemi kohta, millele te viitasite, oli väga palju häid soovitusi ja ka põhjusi, miks me oleme praegu seal, kus me oleme. Meil puudub fookus, on killustatud lähenemine. Jüri Jaanson juba rääkis siin rakendusuuringute keskusest, nimelt see on üks sild, mis on teaduse ja ettevõtluse vahel puudu. Ma küsin aga teie käest 2035. aasta strateegia kohta. Te rääkisite siin väga palju protsessist ja kuidas see kokku saab. Millised on need valitsuse prioriteedid, mida selle strateegiaga peaks saavutama?

14:44 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Kõigepealt, alustan sellest, kuna meile meeldib numbrite keeles rääkida ja teie tööte esile selle 1,4% võrreldes 2%-ga, et toon ka ühe arvu. Statistikaameti andmetel moodustasid avaliku sektori kulutused teadus- ja arendustegevusele 2018. aastal 204,7 miljonit eurot ja, nagu ma ütlesin, see oli 0,79% SKT-st. Te tööte selle Euroopa Liidu keskmise, lubage siis mul tuua teises kaalukategoorias taas Euroopa Liidu keskmine. Kui me võrdleme seda just Euroopa Liidu keskmisega aastal 2018, siis olgu öeldud, et minu teada oli see 0,69% SKT-st, ja siinkohal võib öelda, et meil oli see 0,79%. Eks see numbrite keel on tore, aga, nagu ma ütlesin, meie eesmärk on tegelikult ju teine: jõuda ikkagi reaalselt 1%-ni.

Nüüd "Eesti 2035". Tõsi, selline pikk lähenemine, ükskõik, kas seda saab nimetada nüüd horisondi taha vaatamiseks või mitte, on minu meelest esmakordne. Kui rääkida, mis seisus arengustrateegia "Eesti 2035" koostamine on, siis kõigepealt ütlen, et see on käinud Riigikantselei ja Rahandusministeeriumi eestvedamisel, kestnud nüüdseks juba *circa* poolteist aastat või natuke üle selle. Dokumendi tööversioon, hakkab valmis saama. Lähtudes välistrendide ja Eesti olukorra analüüsist, on koostöös

paljude partneritega sõnastatud Eesti üheksa arenguvajadust. Kuna te küsisite, siis ma loen nad ette. Kõigepealt, edukas kohanemine muutustega rahvastikus. Teiseks, julgeoleku ja turvalisuse tagamine. Kolmandaks, eelduste loomine targa ettevõtluse kasvuks. Edasi, inimeste tervise parandamine ja just tervena elatud eluea pikendamine. Järgmiseks, paindlike ja inimeste vajadusi arvestavate õppimisvõimaluste loomine. Mitmekesise looduskeskkonna hoidmine. Riigi tark juhtimine koostöös rahvaga. Ühiskondlike lõhede vähendamine. Ning viimaseks, ühiskonna vajadustele vastav ruum ja taristu.

Samuti on laia kaasamise tulemusena sõnastatud Eesti pikaajalise strateegia sihid, need on järgmised. Esiteks, Eestis elavad tegusad, arukad ja tervist hoidvad inimesed. Teiseks, Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik. Kolmandaks, Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond. Neljandaks, Eesti ühiskond on hooliv, avatud ja koostöömeelne. Viiendaks, Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimkeskne riik. Nii et nende sihtide saavutamise aluseks on demokraatlik ja turvaline riik, kus on tagatud eesti keele, eesti kultuuri ja kindlasti eesti rahva säilimine. Hetkel toimub tulemusnäitajate valik ja dokumendi teksti koostamine. Minu teada 2020. aasta kevadel me soovime seda lõppteksti valitsuses arutada, selle heaks kiita. Ja ma pean õigeaks, et see dokument "Eesti 2035" tuleks siis just Riigikogusse, kes annaks sellele oma lõpphinnangu ja otsustaks selle üle.

14:48 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aivar Sõerd, palun!

14:48 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud peaminister! Ma tuleksin ikkagi tagasi selle teema juurde, mis on ühtlasi suurim tühimik meie teadus- ja arendustegevuse alal ja mis tegelikult ka teie ettekandes jäi paraku kõige suuremaks tühimikuks, nimelt teadmussiire majandusse. Katsuks ikkagi seda tühimikku täita. Te mõõnsite, et rakendusuringute keskuse või mingi sellise instituudi loomine on laual ja paljudes riikides on see edu toonud. Meil ta tooks eriti, sest need 200–300 ettevõtet, kes tegelevad teadus- ja arendustegevusega, on ikka väga väike osa. Meie väikestel ja keskmise suurustega ettevõtetel polegi teadus- ja arendustegevusega tegelevaid üksuseid. Te räägite ikka sedasama juttu mida igal aastal, et meil on need tehnoloogia arenduskeskuste TAK-programmid. Need aga selliselt ei toimi, sest nad on killustatud, sellele on viidanud ka EAS ise. Siis te rääkisite veel, et majandusminister laiendab innovatsioonimeetmeid ja innovatsiooniagentuuri teemat. Kas selle tühimiku täitmisel – ehk teadmussiire majandusse – jätkubki selline peenhäälestus? Asi on ka selles, et see rakendusuringute keskuse instituut ei mahu 0,8% rahastuse sisse. Kas siin on plaanis edasimineku või jätkub selline peenhäälestus?

14:50 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Kui te lubate, siis ma korra tsiteerin ühte kohta oma kõnest uuesti. Ma kasutasin rektor Jaak Aaviksoo väljaütlemist viimastes Riigikogu Toimetistes, kus ta ütles, et tuleb leida mõistlik tasakaal teaduse ekstsellentsuse ja ühiskondliku relevanttsuse vahel. Ma arvan, et tegelikult see ongi suuresti see, mille kohta te küsisite. Ma ise arvan, et minu kõnes oli just seda ettevõtluse poolt pigem liialt palju, nüüd teie ütlete, et pole üldse. Äkki on siis nii nagu tavaliselt – kirik keset küla.

Te pahandate selle peenhäälestuse peale, aga see on olnud ühel hetkel ju Eesti riigi siht. Me läheme nüüd küll taas poliitilisse debatti, aga, olgem ausad, isegi valitsusjuht – ma ei räägi praegu endast – ütles, et meil ei ole vaja siin mingeid suuri narratiive, meil on vaja peenhäälestamist. Ma ei tea, ärge nii tugevasti löögi alla ka seda mõtet seadke, võib-olla seda tõesti tema nägemusel oli toona vaja. Aga mis ma ütlen? Me ei saa valitsusena sunniviisiliselt panna ettevõtjaid tegutsema. Sellist keskkonda kindlasti me luua ei saa ja peab olema ikka selline koostööle kutsuv keskkond, ma pean silmas koostööd erasektoriga. Me saame luua selliseid toetatavaid struktuure. Me saame aidata, et ettevõtjad hakkaksid neid kasutama ja täitma. See on minu meelest oluline. See on ka lahendus, et me alustame innovatsiooni teadlikkuse tõstmisega ja seejärel me jõuame rakendusuringuteni. Ma ütlen ausalt, et mina suhtun rakendusuringute keskuse tegemisse – ja siinkohal kõige paremas mõttes tervitused proua Anne Sullingule – väga positiivselt. Siiralt! EAS-i innovatsiooni agentuuri taasloomine on ju esimene märk sellest, mille kohta te, härra Aivar Sõerd, küsisite. Kindlasti neid samme on, mida me oleme astunud. Ja ma ei hakka seda ette lugema, mida ma härra Siim Kallasele vastasin, aga paljuski on ka seal – vähemalt minu arvates – vastused teie küsimustele.

14:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Heidy Purga, palun!

14:52 Heidy Purga

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud peaminister! Oma kõnes mainisite korduvalt, kui tähtis on teaduse abil uusi lahendusi leida ja ka olulisi probleeme uurida. Aga teaduse rahastamise leppe kohaselt oleks see tähendanud igal aastal 47 miljoni euro lisandumist teaduse rahastusse. Nii see ei ole päriselt läinud. Tegelikult on selline otsus mõjutanud Eesti teadusringkonda juba mitmel moel ning viimased ebakõlad on muide tekkinud just projektiraha jaotamisel. Siit ka küsimus. Kui vaadata tänavust teaduspõhist projektiraha jaotust, siis on tekkinud taotluste rahuldamise protsentides päris kiiresti ebakõla – sotsiaal- ja humanitaarteadused olid vastavalt 11% ja 15%, kõik teised aga 20% ja 30%. Ma ei tea, kas oskate vastata, millest on selline ebaproportsionaalne otsus tingitud. Aga küsimus oleks pigem selline: milline on nende asutuste tulevik, kes ei saanud toetust, ja milline on nende tulevik, kes said vähem toetust? Mingist piirist alates tekivad kahjud. Näiteks, kui aastaid väga spetsiifilist oskust omandanud spetsialist läheb ära teisele tööle, siis nii hõlpsalt ta sealt tagasi ei tule.

14:53 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Noh, ma ei tea, kas see on päris sellest tingitud, mis see teadusrahastus lõpuks *summa summarum* on, ehkki probleem on muidugi olemas. Ma arvan, et ma ei eksi, kui ma ütlen, et me oleme seda vähemalt kaks korda TAN-is arutanud. Mis siin salata, eks Eesti ülikoolidki näevad seda üsna erinevalt. Ühed ütlevad, et nende valdkonda panustamine on aastate jooksul olnud väike, ebapiisav. No vaevalt on see nende arvates teistesse valdkondadesse olnud siis ülemäärane, aga loomulikult on nende soov oma valdkonna alade rahastust tõsta. Minu meelest me oleme leppinud kokku, et kolmandat korda me arutame seda TAN-is sellel aastal, see peaks toimuma veebruaris ehk järgmisel kuul. See konkreetne valem või protsendid tulenevad minu teada ETAg-i algoritmidest, aga neid on ju ka alati võimalik muuta. Ma ei väida siin Riigikogu kõnetoolis, et see kriitika ei ole õige, et meil pole 1%, ega hakka praegu ka rääkima ajaloost või sellest, et kõigil oleks olnud võimalik seda tõsta. Täna on see küsimus valitsuse ja minu laual. Loomulikult on see probleem. Loomulikult me soovime rahastust tõsta ja me oleme seda ka teinud. Aga see küsimus ei olegi seotud minu meelest ainult *summa summarum* 'iga, vaid ka üldise lähenemisviisiga. On erinevaid arvamusi. Nagu ma ütlesin, tuleb seda igal juhul TAN-is edasi arutada. See on minu meelest tähtis.

14:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Riina Sikkut, palun!

14:56 Riina Sikkut

Aitäh, hea eesistuja! Hea peaminister! Te kirjeldasite väga ilusasti, et meil on palju tublisid teadlasi, kes panustavad Eesti kestmisesse ja meie tulevikuväljakutsetega toimetulekusse. Ma olen täiesti nõus. Aga ma muretsen nende tublide teadlaste sotsiaalsete garantiide pärast. Pool Eesti teadusrahast suunatakse ülikoolidesse ja teistesse teadusasutustesse grantidena. Ja ülikoolides on teadlastega sõlmitud üldjuhul tähtajatud töölepingud. Kui lõpeb grant, lõpeb ka palgaraha, jääb palgata leping. Info uue grandi kohta saabub üldiselt aasta lõpul, kui eelmine grant lõpeb. Kui teadlane oma granti ei saa, siis ei ole puhverraha, ei ole ka aega uue grandi taotlemiseks ega vahepeal uue töö otsimiseks. Doktorikraadiga inimesel ongi kaks võimalust: kas lõpetada leping või nõustuda koormuse ajutise vähendamisega, näiteks 0,1–0,2 kohani, kui mõnes teises projektis saab selles mahus tööd katta. Töötukassasse töötuskindlustuse saamiseks üldjuhul pöörduda ei saa, sest rahahädas instituudid ei taha töötajaid koondada, lahkutakse poolte kokkuleppel. Sellise mure lahendamiseks ...

14:57 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun küsimus!

14:57 Riina Sikkut

Ükskõik millisel viisil seda lahendada, vaja on lisaraha. Kas teeme töötuskindlustuse hüvitise heldemaks, kas loome ülemineku, kuidas rahastada teadlase toimetulekut perioodil, kui tal on üks grant lõppenud, aga teise tulemust ta alles ootab. Tõstame teadusrahastust, et suurem osa grante saaks rahastuse ...

14:57 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun küsimus!

14:57 Riina Sikkut

Saaks näiteks 15% asemel 30%. Kas teie peate praegust süsteemi mõistlikuks? Kuidas see mure tuleks lahendada, millist alternatiivi tuleks rahastada ja kust selleks raha leida?

14:58 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Kõigepealt, jah, ma lähtun sellest põhimõttest, et ülikool ise otsustab oma sisemiste vahendite kasutamise. See on olnud üks aluspõhimõte. Teine põhimõte, mida te ka mainisite: kindlasti on tähtis, et me pingutame selle nimel, et teadlasi igal juhul tuleb väärtustada. Me peame igal juhul mõtlema sellele, mis võib olla see üks viis, kuidas kasvatada noorte huvi, et nad tahaksid tulla rohkem teadusesse. Te ise rääkisite doktorikraadi omandavatest inimestest.

Edasi, no te teate seda ise ka valitsuse liikmena, et ei ole sellist, ma ei tea, Vabariigi Valitsuse korraldust, millega me määrame teadlaste palgad. See ei käi Eestis nii. Ja minu arvates see on hea põhimõte, et see nii ei käi. Ma saan öelda seda, et me oleme baasrahastust mitmekordistanud ja eeldame, et see raha jõuab just ülikooli sees kõige õigemate inimesteni. Ma mäletan, eelmises koosseisus oli küsimus – ma ei tea, kas see suurde saali jõudis, aga kindlasti arutati kultuurikomisjonis –, et päris palju on panustatud õpetajate palga alammäära tõstmisesse. Seejuures on oht või ka reaalseid näiteid, kus ülikoolis töötavad inimesed kas siis tulevad ülikoolist ära või vähendavad seal koormust ja liiguvad keskkoolidesse, gümnaasiumidesse. Me oleme ka sellel aastal andnud ülikoolidele juurde 5 miljonit eurot palgafondi suurendamiseks. Kui ma ei eksi, siis eelmisel aastal 4,5 miljonit. Nii et see teema on minu meelest igal juhul õige, aga veel kord: me peame ikkagi lähtuma sellest, et raha sisemise jagamise üle otsustab ülikool.

Minu meelest on laiem küsimus tegelikult see, kuidas me tõstame teadlasekarjääri populaarsust või väljaaadet just noorte silmis, nii et rohkem noori tuleks ja ka jääks teadust tegema. Nagu ma ütlesin oma ettekandes ja ka härra Siim Kallase küsimusele vastates, me oleme suurendanud teaduse baasfinantseerimist, mis tagab teadlasekarjääri suurema stabiilsuse. Nagu teiegi esile tõite, ühel hetkel võidakse jääda grandist ilma või mingil muul põhjusel ei tule rahastust. Kindlasti on tähtis baasfinantseerimise ja uurimistoetuste suhte parandamine. Praegu on see 50 : 50, aga veel mõned aastad tagasi see oli üsna kauge eesmärk ja tegelik suhe oli, nagu ma ütlesin, 2/3 ja 1/3. Ma tean seda, et Haridus- ja Teadusministeeriumil on valmimas ettepanekud, kuidas luua doktorantidele võimalused asuda tööle nooremteadurina. See tähendaks doktoranditoetuse ümberkujundamist nooremteaduri töötasuks, mis omakorda parandaks kindlasti nende inimeste sotsiaalset turvatunnet. Loodetavasti toovad need muutused kaasa ka suurema huvi doktoriõpingute vastu.

Lihtsalt infoks: kui doktorikraadi kaitsmiste arv 2017. aastani kasvas ja jõudis 253-ni, siis näiteks 2018. aastal on see natukene vähenenud, 244. Teaduse populariseerimisega tegeleb Eesti Teadusagentuur ja nende algatusel tehakse näiteks populaarset telesaadet "Rakett 69", mis äsja alustas oma kümnnendat hooaega.

15:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kristina Šmigun-Vähi, palun!

15:02 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Oma ettekandes tõite välja Signe Ratso väljaöeldu, et Eesti ühiskonnas tuleb teadus- ja arendustöös ja innovatsioonis rohkem tähelepanu pöörata problemaatilistele valdkondadele. Ma küsin teie käest, mis on teie arvates need valdkonnad, mis peaksid järgmistel aastatel palju suuremat tähelepanu saama. Võib-olla "tähelepanu" on küll vale sõna – suuremat toetust saama?

15:03 Peaminister Jüri Ratas

Suur tänu teile selle küsimuse eest! Härra Sutt küsis, kui ma ei eksi, üldjoontes "Eesti 2035" suurte valdkondade ja suurte sihtide kohta. Tooksin välja, et nii palju kui mina aru saan, siis proua Ratso ei keskendunud niivõrd valdkondadele, kuivõrd just probleemidele. Probleemidele tuleb keskenduda, see oli tema mõte. Ma ütlesin teile, mis need suured sihid on, ma ei hakka seda praegu kordama. Selle saab välja võtta stenogrammist, selle saab välja võtta "Eesti 2035" dokumendi projektist. Ma arvan, et see on tegelikult suur väljakutse. Nagu ma ütlesin, on sõnastatud üheksa Eesti arenguvajadust ja teiselt poolt Eesti pikaajalised strateegilised sihid. Kui te soovite, ma võin neid korrata, aga jääksin ... (Midagi öeldakse saalist.) Jah, ma kindlasti ühinen selle nägemusega, mis siin on. Ma ei ütle siin, ma ei tea, et üheksast seitse on mõttetud ja kaks on mõistlikud. Nagu ma ütlesin, selle kallal on töötatud poolteist aastat, päris suur töö on tehtud. Tegelikult need on need suured probleemid.

15:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Katri Raik, palun!

15:04 Katri Raik

Austatud peaminister! Ma kõigepealt tahtsin teid väga tunnustada selle eest, et kui valitsus võttis vastu otsuse, et Eesti on kliimaneutraalne aastaks 2050, siis te isiklikult rõhutasite, et teie enda n-ö meelekindlus tugineb Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna filiaali uuringule. See on teadlaskonnale väga suur tunnustus, et peaminister ühes otsuses ütleb otse välja, et ta tugineb väga selgelt uuringule. Ma mõtlesin oma küsimuse osas ümber peale eilset "Aktuaalset kaamerat", kus nägin, et Tartu kirjandusmuuseum, väga tunnustatud ja oluline teadusasutus, oli väga mures, et nad ei saanud ühtegi teadusgranti uueks aastaks, taotlesid aga kuut-seitset. Siin on väga suur vastuolu koalitsioonierakondade septembrikuus tehtud ettepanekuga eesti keele elujõu, arengu ja õppe tugevdamiseks. Mäletate, selline dokument on plaanis välja töötada. Ja samas ei eraldata nüüd eesti kirjanduse valdkonnas väidetavalt ühtegi teadusgranti kogu Eestis. Kui ma teist õigesti aru sain, siis te enne ütlesite, et Teadus- ja Arendusnõukogu esimehena te näete vahest vajadust grantide andmise alused ümber vaadata. Kas ma sain sellest õigesti aru, et te peate oluliseks senisest rohkem väärtustada sotsiaal- ja humanitaarteadusi? See on esimene pool küsimusest. Ja teiseks – õigupoolest ei peaks seda küsimust esitama sotsiaaldemokraat, vaid mõni teie koalitsioonikaaslane Eesti Konservatiivsest Rahvaerakonnast või Isamaast –: kas te leiate, et grantide üle otsustamisel on rahvusvaheline menüüs, rahvusvaheline mõõde liialt olulisel kohal? Ehk siis minu küsimus on, kas sotsiaal- ja humanitaarteadused on teile südamelähedased ja olulised. Aitäh!

15:06 Peaminister Jüri Ratas

Ma ei kujutagi ette, kuidas ma saaksin ütelda, et need ei ole südamelähedased. Jah, ikka on südamelähedased.

Teil oli päris palju küsimusi, ma püüan ette võtta nii palju n-ö viile, kui mulle meelde jäi. Kõigepealt see viimane märkus: te ütlesite kuidagi, et liiga palju võetakse tihtilugu arvesse rahvusvahelistumise kriteeriumit. Mis ma tahan öelda? See on umbes sama küsimus, mida härra Kallas küsis. Ma ei oska teile kindlasti öelda nende kuue-seitsme põhjal, mis täpselt olid rahastamata jätmise või rahastamise põhjused. Ma tahan öelda, et kui rääkida eesti keelest, siis Haridus- ja Teadusministeerium valmistab praegu ette eesti keele arengukava. Ma arvan, et mis puutub rahvusvahelisse mõõtmesse, mille te sisse tõite, siis me rahvusvahelist konkurentsi ei pea pelgama. Me ei pea seda kartma.

Nüüd, kui tuua TAN korraks sisse, siis sellest aastast on TAN-i koosseis suurenenud kolme liikme võrra. Minu ettepanek või palve oli, et sinna tuleks ka Tallinna Ülikooli esindaja, Tallinna Ülikooli rektor. Mõte oligi just humanitaaria ja sotsiaalteaduste vaadet enam arvesse võtta – see oli tegelikult üks väga suur põhjus. Mul on hea meel, et ta ongi TAN-i meeskonnaga liitunud.

Ma ei tea, kas selle küsimuse alatoon oli ka see, kuidas üldse vaadata rahvusteaduste arendamise seisu. See on tavaliselt olnud Riigikogu üks murekoht. Oma ettekandes ma tõin välja, et minu arvates üldine seis on rahuldav, ollakse pigem nagu tõusuteel, saadakse aru, mis on probleemid ja mis on väljakutsed. 2017. aastal alustas tööd Eesti-uuringute tippkeskus, mis on just rahvusteaduste silmapaistvate valdkondade uurimiseks loodud asutusteülene rahvusvahelise tasemega üksus. Me räägime rahast väga tihti ja väga sageli ka teadus- ja arendustegevuse puhul. Riik toetab Tartu Ülikooli halduslepingu alusel just rahvusprofessoreid ca 1,2 miljoniga aastas. Selle abil minu teada toetatakse kokku 11

professuuri eesti keele, kultuuri ja ajaloo valdkondades, ja toetatakse nii õppe- kui teadustööd. Riik eraldab ka teadusasutuste baasfinantseerimisel täiendavalt 5% rahvusteaduste toetamiseks. 2019. aastal oli see maht üle 1,9 miljoni euro, võrreldes 2018. aastaga lisandus sinna pool miljonit. Samuti, nagu ma ütlesin, on HTM-i programm "Eesti keeletehnoloogia 2018–2027". Eesmärk on luua uusi eesti keele ja keeletehnoloogia rakendusi, tõsta olemasolevate rakenduste kvaliteeti ning võtta neid lahendusi kasutusele võimalikult paljudes valdkondades – olgu see erasektor, olgu see avalik sektor või olgu see kolmas sektor. 2019. aastal käivitus keelevaldkonna teadusprogramm, see on "Eesti keel ja kultuur digiajastul". Humanitaarteaduste ja kunstide valdkonnas tegutseb ka kaks doktorikooli: need on kultuuriteaduste ja kunstide doktorikool ning keeleteaduse, filosoofia ja semiootika doktorikool.

15:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Head kolleegid, Katsume küsimuse ühe minuti sisse ära mahutada. Meil on siin juba kaks kaheminutilist küsimust kõlanud. Jaak Juske, palun!

15:11 Jaak Juske

Üritan anda parima, austatud eesistuja. Hea peaminister! Vabariigi Valitsus tegi eile, ma arvan, suhteliselt mõistliku otsuse moodustada Eesti keeleamet. Samas teeb mulle muret Eesti Keele Instituudi saatus. Eesti Keele Instituut on täitnud võrreldes senise Keeleinspektsiooniga hoopis teisi ülesandeid ja kuigi on kinnitatud, et Eesti Keele Instituut jääb eraldi asutusena alles, on ometigi plaan hinnanguliselt 75% instituudi funktsioonidest anda üle moodustatavale keeleametile, mis tegelikult tähendab Eesti Keele Instituudi järkjärgulist väljasuretamist. Kas te saate täna kinnitada, et Eesti Keele Instituut jääb eraldi asutusena alles ja nende väga vajalikke funktsioone ei anta üle moodustatavale keeleametile?

15:12 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile selle küsimuse eest! Minu teada Vabariigi Valitsus ei teinud eile ühtegi sellist otsust. Aga see plaan on. See plaan on arutelufaasis, aruteluetapis.

15:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Annely Akkermann, palun!

15:12 Annely Akkermann

Suur tänu, hea juhataja! Härra peaminister! Te kõnelesite teadlaste ja teaduskollektiivide saavutustest. Loomulikult on Eesti teadlaste tulemused muljet avaldavad. Samas te ladusite teadlastele selga päris suure uue koorma lootusi ja kohustusi ning jätsite põhimõtteliselt kõnelemata, kuidas te peaministrina, riigi täitevvõimu juhina toetate senisest veelgi kiiremat teaduse arengut. Teadlased ja ettevõtjad on andnud valitsusele neli soovitusi. Esiteks, tõsta teadus- ja arendusinvesteeringute mahtu 1%-ni SKP-st. Teiseks, vähendada Eesti teaduse projektipõhisust ja tõsta baasfinantseerimise osakaalu. Kolmandaks, töötada välja ühtlane, riigi seadusega reguleeritud teadlaskarjääri mudel. Neljandaks, luua süstemaatiline sidusus teaduse, hariduse, ettevõtluse ja poliitika vahel. Ma usun, et praegu meid veebi vahendusel jälgivad teadlased soovivad teada, kas teie juhitud valitsus tegutseb, et nende ettepanekutega edasi liikuda, ja kui tegutseb, siis kuidas. Kas te palun vastaksite neile?

15:13 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh küsimuse eest! Muidugi vastan. Baasfinantseerimise osakaalu ma ausalt öeldes ei tea. Vahest teil on mingid muud andmed, aga minu teada seda on tõstetud. Eesmärk on kogu aeg olnud, nagu ma ütlesin, et vahekord oleks 50 : 50. Eelmisel aastal see suhe oli veel, ma vist mäletan õigesti, 49 : 51. Nüüd on 50 : 50. Mis puutub teie küsimuse algusse, siis, kuidas ma ütlen, ma loodan, et see eesmärk ei jää igihaljaks. Millalgi see 1% saavutatakse. Me tõesti ka praeguse valitsusega selle nimel töötame, see on meie eesmärk.

Ettevõtjate toetamise meetmeid ma olen täna nimetanud ja vist ei hakka neid uuesti nimetama. Kindlasti sõnum on see, et ettevõtjad ja teadlased peavad oma panuse andma. Ma arvan, et see on meie jaoks tähtis. Te rääkisite baasfinantseerimisest – see on mõne aastaga kolmekordistunud. 2016. aastal oli see 13,88 miljonit aastaks, siis 2020. aastal see on 42,3 miljonit eurot. See oli üks teie murekoht. Kui rääkida sellest suhtest, seda, vabandust, et ma seda kordan, aga kui on küsitud, siis ma vastan, et

see suhe jõuab sel aastal tasakaaluni 50 : 50. Nii et kui rääkida 2000. aasta riigi eelarvestrateegia rahastamise kavast, siis selles nähakse ette lisavahendeid ka teadus- ja arendustegevusse – see on siis põhiinstrumentide rahastamine, uurimistoetused ja baasfinantseerimine, kindlasti teadus- ja arendusasutuste ning kõrgkoolide arenguprogrammid, rahvusvahelises koostöös tehtav teadus- ja arendustegevus – sellest ma tegelikult rääkisin, see on see targa linna projekt –, ettevõtete arenguvõimekuse suurendamine, täpsemalt teadlaste ja ettevõtete arendusmeeskondade toetamine ning ettevõtete teadus- ja arendusinvesteeringute toetamine, mis hõlmab ka rakendusuuringuid. Need on need muutused, mis kaasnevad sellesama baasfinantseerimisega.

15:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ruuben Kaalep, palun!

15:16 Ruuben Kaalep

Aitäh, hea juhataja! Hea peaminister! 21. sajandil võivad teadus ja tehnoloogia kardinaalselt mõjutada riikide geopoliitikat ja suurriikide omavahelisi jõuavhekordi. Näiteks Hiina Rahvavabariik on teinud suuri investeeringuid biotehnoloogiasse, nanotehnoloogiasse ja geneetikasse, et jõuda asümmeetriliselt suure strateegilise kasuni. Kui suur osa Eesti teaduse rahastusest võiks edaspidi minna sellistele valdkondadele?

15:16 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Ma arvan, et te soovite nüüd konkreetselt summasid valdkonnapõhiselt. Kindlasti sellist jaotust ju ei ole. Mida soovib valitsus, avalik sektor? Soov on, et me suudaksime teadus- ja arendustegevuse rahastust tõsta. Te tõite välja maailma ühe suurima majanduse Hiina. Selge on, et Hiinaga me vaevalt nendes valdkondades suudame konkureerida, ainuüksi juba rahalises mõttes. Aga jah, kahjuks mul ei ole tuua konkreetseid summasid. Ma arvan, et meie suur tugevus on olnud näiteks IKT sektor, kuhu me oleme palju investeerinud, sealhulgas kindlasti küberturvalisus, kus me oleme edu saavutatud. Ma loodan, et me suudame järjest rohkem ja rohkem tuua teadus- ja arendustegevuses fookusesse oma kaitsetööstust. Ma arvan, et see on tähtis. Meil on päris head biotehnoloogia valdkonna näited ja loomulikult me ei saa üle ega ümber geenivaramust. Eestil on omad tugevad küljed, aga jah, see ambitsioon on just rahalises mõttes ehk natuke liiga suur.

15:18 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Eerik-Niiles Kross, palun!

15:18 Eerik-Niiles Kross

Aitäh, hea eesistuja! Hea peaminister! Proovin ka lühidalt küsida. Alustuseks soovitan teil lugeda üht artiklit. Äsja ilmus Sirbis Eneli Kindsiko, Tartu Ülikooli dotsendi artikkel "Teaduse "silotornistamine"", mis käsitleb just teaduse rahastust ja nüüd äsja tehtud personaalsete teadusgrantide finantseerimise otsuseid. Sealt jääb mulje, et teadlased on mures. Rahuldati ainult veerand esitatud taotlustest ja eriti suures hädas on – selle artikli järgi vähemasti, aga ma olen ka inimestega rääkinud – humanitaarteadused. Te oma ettekandes rõhutasite ka, et Eesti-spetsiifilised uuringud on üliolulised, mõnikord on nad meie asjade lahendamiseks ainuvõimalikud. Mina kui humanitaar tunnen selle pärast eriti muret. Eesti keel, kirjandus, ajalugu – taolised asjad. Küsimus on konkreetne ja äkki te saate sellega edasi tegeleda, ma ei eeldagi vastust. Praegu on Eesti Teadusagentuuri hindamismetoodika selline, et Eesti-spetsiifiliste projektitaotluste, uuringutaotluste hindamisel korrutatakse punktisumma 0,8-ga, mis tähendab seda, et Eesti-spetsiifilised uuringud on raskemas olukorras kui n-ö globaalsed uuringud. See on minu arvates otseses vastuolus rahvuspoliitilise teadusega. Miks see nii on ja kas seda ei ole plaanis korrigeerida?

15:20 Peaminister Jüri Ratas

Suur tänu selle küsimuse eest! Kõigepealt aitäh lugemissoovituse eest, loen artikli läbi! Nüüd edasi. Ma tegelikult juba vastasin sellele küsimusele, aga vastan korra veel. See, millest te räägite, oli minu meelest

viimane voor, mis tehti veel nn vana algoritmi alusel. Nagu ma teile juba ütlesin, praegu on arutelu all selle muutmine. Me arutame seda teemat kolmandat korda TAN-is selle aasta veebruaris. Nii et see on praegu täiesti töös.

15:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Signe Kivi, palun!

15:20 Signe Kivi

Aitäh, juhataja! Lugupeetud peaminister! Oma ettekandes te rõhutasite, et nii Teadus- ja Arendusnõukogu kui ka Eesti teadus- ja innovatsioonisüsteemi hindamist läbi viinud eksperdid on rõhutanud, et Eesti teadus vajab senisest selgemaid prioriteete. Sama kirjutab oma artiklis, mida te ka tsiteerisite – artiklis "Teadus ja raha" Riigikogu Toimetistes –, Tallinna Tehnikaülikooli rektor Jaak Aaviksoo. Ma tsiteerin: "Tulemuse saavutamiseks on vaja teha poliitilisi valikuid ja seada sihte. Teadlased vajavad selgust eesmärkides ja kindlustunnet." Lähtudes teie siin kõnetoolis öeldust, et elame nurjatute probleemide ajastul – päris hea sõnastus! –, küsin: mis on peaministri poolt vaadatuna Eesti kõige n-ö nurjatum probleem? Ja kas te juhite valitsust poliitiliste valikute suunas, et seda probleemi lahendada? Palun nimetage enda huvidest lähtuvalt või enda sihiseadmistest lähtuvalt kõige olulisem probleem! Te olete korduvalt nimetanud oma ettekandes ja ka eile oma kirjalikus ettekandes kultuurikomisjonile mitmeid probleeme ja need on tõesti olulised, aga mind huvitab tõepoolest teie jaoks kõige põletavam probleem Eestis, mida teadlased saaksid aidata lahendada, kui oleks konkreetsed poliitilised suunised.

15:22 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh selle väga huvitava küsimuse eest! No muidugi mul on tekstis see "nurjatud probleemid" jutumärkides. Kuidas neid lahendada, on iseküsimus. Te küsite seda ühte probleemi. See on nii eestlaslik küsimus: mis on see üks asi, see suur asi, mis minu arvates tuleks lahendada? Ma ei tea, vahest te lubate mul natukene seda vastust pikendada, mitte öelda ainult ühe sõna. Kui saaksin öelda ühe sõna, siis see sõna on "demograafia". Võib-olla veel laiemalt on eesmärk kindlasti eesti rahva püsimine läbi aegade, eesti keele, eesti kultuuri püsimine. See on oluline, eks. Kindlasti toon veel välja ka selle, mida ma nimetasin vist härra Sutile: pikem eluiga, rahva tervis, eeskätt just tervena elatud aastad on samuti väga olulised probleemid või väljakutsed. Nii et võib-olla see nurjatus seisnebki selles, et me ei saa neid probleeme ühe näpunipsuga või liigutusega lahendada. Ma vist oleksin väga originaalne, kui jätaaksin täna ütlemata, et üks suur teema kindlasti on seotud kogu keskkonna- ja kliimavaldkonnaga. Ma saan aru, et mu jutt kipub juba lohisema, kui nimetan teile viis-kuus väljakutset. Aga kui te ei pahanda, siis ma võib-olla natuke mõtleksin edasi. Ma ise arvan ja olen öelnud ka, et me peaks ikkagi tõsiselt mõtlema, mis me teeme oma loodusvaradega, avama selle debati. See on väga raske teema Eesti ühiskonnas, aga minu meelest on vajalik Eesti loodusvarade, sh maavarade teatud juhtudel uue analüüsimise alustamine, eksperdi hinnangute andmine. See on oluline ka ettevõtlussektorile, meie ekspordile. Kogu selle temaatika lahkamine vajaks minu meelest julgemat pealehakkamist.

15:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marko Mihkelson, palun!

15:24 Marko Mihkelson

Aitäh, lugupeetud koosoleku juhataja! Hea peaminister! 2018. aasta aprillis andis Haaga-Helia rakenduskõrgkool teada, et avab 2019. aasta sügisel Tallinnas 400 tudengile mõeldud peamiselt teenustesektorile keskenduva rakenduskõrgkooli. Teatavasti on Haaga-Helia rakenduskõrgkool Soomes väga tunnustatud ametikool, millel on üle riigi viis õppelinnakut. Peale selle on neil rahvusvaheliselt tegutsedes partnerid Ameerika Ühendriikides, Saksamaal, Hollandis, Iirimaa. Tuntud ettevõtetest on on kooli partnerid näiteks Ikea, Turkish Airlines, Fujitsu ja teised. Mis on aga juhtunud? Juhtunud on see, et Jüri Ratase praegune valitsus näitas Haaga-Helia koolile punast tuld. Nimelt, Siseministeeriumi avalduse peale Eesti haridusministeerium koolile tegutsemiseks luba ei andnud ja 21. novembril 2019 ütles Haaga-Helia kõrgkooli rektor ...

15:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun küsimus!

15:26 Marko Mihkelson

... Teemu Kokko – kohe lõpetan –, et neile öeldi, et kuna ülikoolis on välistudengeid, on see Eesti praeguses poliitilises kliimas probleem. Hea peaminister, öelge palun, kuidas kaunikõlalised sõnad edukast Eestist lähevad kokku teie valitsuse sellise tegevusega.

15:26 Peaminister Jüri Ratas

Te nimetasite vist aastat 2018, kui ma ei eksi. Mul ei ole seda aruannet käepärast, aga nagu te ütlesite, see sisend tuli Siseministeeriumist. Eks neid lubasid loomulikult Eestis hinnatakse ja vaevalt Siseministeeriumil mingeid muid kaalutlusi on kui just julgeolekukaalutlused. Aga kui te küsite, miks seda luba konkreetselt välja ei antud, siis mul ei ole seda otsust käepärast. See on nii spetsiifiline küsimus. Aitäh teile selle eest!

15:27 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Lauri Läänemets, palun!

15:27 Lauri Läänemets

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Eesti doktorantidest umbes 25% on väljastpoolt Eestit pärit. Ja nagu te ise ka oma kõnes ütlesite, doktorantide arv kahjuks ei suurene, pigem tuleb neid iga aastaga vähem juurde. Ja pole ka imestada: doktorant, kes tegelikult taotleb kõige kõrgemat hariduskraadi ja kes peaks tiptasemel teadust tegema, saab sisuliselt miinimumpalka. Doktoranditoetus on 600 eurot kuus. Paljudes riikides on see küsimus lahendatud nii, et doktorandid on ülikooli tööle võetud, nad saavad riigi keskmist palka ja on võrdsustatud näiteks nooremteaduriga. Mind huvitab, kas te olete seda küsimust valitsuses arutanud või kas te seda põhimõtet toetate, et doktorant võiks vähemalt keskmist palka saada. Ja kui te seda toetate, siis miks seda siia maani tehtud ei ole? Kas selleks on veel mõni muu põhjus peale selle, et valitsus pole suutnud leida seda vajaminevat raha kõrghariduse edendamiseks?

15:28 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile selle küsimuse eest! Minu meelest ma Katri Raigile vastasin sel teemal, aga kindlasti ei ole mul keeruline uuesti teile vastata. Haridus- ja Teadusministeeriumis on valmimas ettepanekud, kuidas luua doktorantidele võimalused asuda tööle nooremteadurina. Seda teemat te oma küsimuses puudutasite. See tähendaks doktoranditoetuse ümberkujundamist nooremteaduri töötasuks, mis omakorda tähendaks nendele inimestele sotsiaalse turvatunde suurenemist. Loodetavasti toovad need muutused kaasa ka suurema huvi doktoriõppe vastu. Selle statistika ma aga tõesti Katri Raigile vastates tõin.

15:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Merry Aart, palun!

15:29 Merry Aart

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Igaühel on omad valdkonnad, omad lemmikteemad, mina tuleksin põllumajandusteaduse juurde. Toit ja keskkond justkui on strateegiline temaatika, põllumajandusteadus on peamiselt rakenduslik. Põllumees maksab oma rahakotist innovatsiooniklastrite kaudu päris suure osa uuringuid kinni ja sageli saab ta tulemused ka oma rahakoti toel. Samas on mõned valdkonnad – toiduohutus ja keskkond –, kus tehtavaid uuringuid ei peaks põllumees oma rahaga kinni maksma. Ent sageli ei olegi asi mitte ainult rahas, vaid ka selles tahtes, kuidas raha suunatakse. Minu küsimus teile on selline: milline on teie nägemus, kas me tahame ja kas me suudame tulevikus mõttemalli muuta, nii et selle tulemusena antaks rakendusuuringutele põllumajanduses natukene lisaraha juurde?

15:30 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Tänan teid selle olulise küsimuse eest! Suur tänu! Kogu teadus- ja arendustegevus selles valdkonnas on Maaeluministeeriumi kureerida. See on nende pärusmaa. Nüüd, vastates teie küsimusele, ma ei tea, suhtumise või mõttemalli kohta, ma arvan, et me kindlasti soovime sellist mõttemalli, sellist lähenemist muuta. Aga me peame arvestama, et seegi probleem tegelikult sisaldab lisaraha küsimust. See on kindlasti seotud finantsidega, see ei ole seotud ainult ühe dokumendi või otsusega. Nii et mis ma ütlen? Kohalike ressursside väärindamine, sealhulgas ka meie põllumajandussaaduste väärindamine on kindlasti prioriteet.

15:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mart Võrklaev, palun!

15:31 Mart Võrklaev

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Jätkaksin kolleeg Mihkelsoni küsimust. Haaga-Helia on Põhjamaade suurim turismi- ja hotelliettevõtlikool. Tegelikult on see mure päris suur, et neile koolitusluba siin ei antud, sest selles valdkonnas on meil Eestis töökäsi palju puudu. Ja eestlased on käinud Soomes seal koolis õppimas ja haridust omandamas. See tekitab sellise naljaka olukorra, et meie, eestlased, võime sinna minna ja seal õppida ja see on okei, aga kui kool tahab tulla siia õpetama, siis näeme selles julgeolekuohtu. Ma ikkagi paluks teil täpsustada, mis ohtu seal nähakse. Ja kui te hetkel ei oska vastata, siis te olete lahkelt mõne teise küsimuse puhul lubanud vastuse kirjalikult saata, kas saate sedagi täpsustada ja saata meile vastuse, mis oli see julgeolekuoht, mille tõttu see kool siin koolitusluba ei saanud?

15:32 Peaminister Jüri Ratas

Vastus teile on: loomulikult ma saan. Mul tõesti ei ole detailset infot, mida te küsite. Aga minu arvates üldpõhimõtte on see, mille te tõite tegelikult oma küsimuses välja: meie inimesed omandavad päris sageli teadmisi väljaspool Eestit ja eks me peame mõtlema ka teises suunas. Eks tulebki tulevikus paremini läbi mõelda, kuidas neid suuri otsuseid teha. Aga ma kindlasti saadan teile selle otsuse motiivid, mida te soovite.

15:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud peaminister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Kaja Kallas Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

15:34 Kaja Kallas

Aitäh ettekande eest! Eks teaduse alarahastamisest on üsna palju räägitud ja raha on alati piiratud kogus. See on otsustamise küsimus, kuhu me raha jagame, mida me rahaga konkreetset teeme. Kuulnud Jüri Ratast täna siin meie ees kõnelemas ja ütlemas, et teadusrahastust tuleb suurendada, tekkis vägisi küsimus, kas ta ei olegi peaminister, kelle käes on võim riigi arengut suunata ja otsustada ka riigieelarve üle. Aga kuna sellest on palju räägitud, siis ma oma viite minutit selle peale ei raiskaks. Valitsus eesotsas peaministriga peaks tegudega näitama sama, mida suuga räägib, ja eraldama teadusele rohkem raha. Aga oluline on ka see, millele ja kuidas seda raha eraldatakse. Ja siin on mitu mõtet. Esiteks, me teame just innovatsiooni poole pealt, et kõige suurem kitsaskoht meie majanduse ja ettevõtluse seisukohast on rakendusuuringud. Keegi ju ei vastanda neid kahte – ma mõtlen baasteadust ja rakendusuuringuid –, aga teadusahela alguses olevat baasteadust rahastatakse riigieelarvest. Baasteadust tehakse ülikoolides, see on meil väga heal tasemel. Selle ahela teises otsas on prototüübid ehk siis juba väljamõeldud tooted ja teenused. Nende ehitamist ja katsetamist rahastavad erasektori ettevõtjad. Kuid selleni jõudmiseks on vaja läbi teha mitu faasi rakendusuuringuid, mis justkui kukuvad kuhugi vahele maha. Aga ilma rakendusuuringuteta ei teki ka lõpptooteid või teenuseid, mis on innovaatilised ja viivad majandust edasi. Seetõttu on meie ettepanek luua ülikoolidest eraldi seisev rakendusuuringute keskus, mille eeskujuks on näiteks VTT Soomes. See keskus tegeleks nende unaruses olevate faasidega ja aitaks kaasa teaduses arendatavate ideede jõudmisele majandusse, kasvatades seeläbi kogu ühiskonna jõukust.

Teiseks, siin tuli jutuks ka mure, mis on seotud eesti keele ja kultuuri arendamisega. Tõepoolest, Eesti on väike riik. Meie keele ja kultuuri kasutajaskond on väike ning arusaadavalt ei ole eesti keele ja

kultuuri arendamiseks väljaspool Eestit mitte kellelgi huvi. Seega, me peame vaatama, et vaid Eestit puudutavad valdkonnad ei jääks rahastamisel vaeslapse ossa. Ometi, nagu siin ka küsimustest välja tuli, Eesti Teadusagentuuri uurimistoetuste hindamiskriteeriumid neid Eestile vajalikke uuringuid kõrgelt ei hinda. Eesti Keele Instituudi olukorrast oli siin ka juba juttu. Ei tohi juhtuda, et need valdkonnad jäävad vaeslapse ossa.

Nüüd, kolmandaks. Elus ja ühiskonnas on erinevad protsessid omavahel seotud, need ei eksisteeri vaakumis. Seda peaks arvestama ka teaduse rahastamisel. Premeerima peaks valdkondadeülest koostööd ja lõpptulemust. Selle nädala Sirbis Eneli Kindsiko kirjutas ka sellest, et on suur vahe, kas teadusraha määratakse valdkonna või riigile tähtsate probleemide alusel. Eesmärk peaks olema riigile oluliste probleemide valdkonnaülene lahendamine.

Ja neljandaks. Öeldakse, et sa saad seda, mida mõõdad. Seega peaks teaduse rahastamise mõõdikud selgelt paigas olema. Kui teaduse eesmärk on innovatsioon majanduses või ühiskonnas laiemalt, siis peaksid seda vastavad mõõdikud ka toetama. Kui hindame eelkõige ja ainult teadusartiklite hulka, siis neid saame ka vastu. Kui mõõdame koostööd teiste valdkondade või ettevõtjatega, siis on tõenäolisem, et saame ka vastavaid tulemusi.

Ning lõpetuseks. Riigi majandusedu saab baseeruda kolmel teguril: esiteks loodusvarad, teiseks odav tööjõud ja kolmandaks teadmised, oskused ja tehnoloogia. Meil ei ole palju loodusvarasid ja neid, mida meil on, me ei taha ära kulutada. Me ei ole enam odava tööjõu maa ja me ka ei soovi olla odava tööjõu maa. Meie ainus tee on teadmised, oskused ja tehnoloogia. Selleks aga peame investeerima teadus- ja arendustegevusse ja tegema seda targalt. Ainult nii saame liikuda tehnoloogiliselt targa ja puhta loodusega ühiskonna poole. Aitäh!

15:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Katri Raik, palun, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel!

15:39 Katri Raik

Hea eesistuja! Head kolleegid! Teadusega seoses on meil Eestis eelkõige kombeks rääkida rahast, ega minagi ei saa sellest mööda. Teaduslepingust ja 1%-st SKP-st oleme kõik lõpmatuseni kuulnud ja võimelised pikalt rääkima. Aga see ei ole ainult Eesti teadlaste unistus, see on ka OECD ja Euroopa Komisjoni soovitus meile. Ainult niimoodi saame riigina olla edukad oma teadust edendades.

Vale on öelda, et praegune valitsus ei ole midagi teinud. On tehtud! Meie teaduse rahastamise protsent võrreldes SKP-ga on paranenud. Kindlasti on paranenud koostöö eri ministeeriumide vahel, kindlasti on ministeeriumid Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrval rohkem väärtustanud teadus- ja arendustegevust. See on vaid hea. Aga tempo ei ole kahjuks piisav.

Kui teadlastega rääkida, on selge, et nende pettumus on suur. Ma toon ühe näite, küll teisest valdkonnast. Arenguseire Keskuse konverentsil novembrikuus küsiti konverentsil osalejate käest, millist Eestit te tahate, millise Eesti arengustsenaariumi. Kaks kolmandikku inimestest vastas, et nad tahavad kasvukeskuste Eestit, kus on mitu arengukeskust, kus suudetakse kohaneda keskkonna ökoloogiliste muudatustega. Konverentsil küsiti teinegi küsimus: mis te arvate, mis Eestis tuleb? Ja 85% vastas, et tuleb suur Tallinn. Tähendab, me enam ise ei usu, et me suudame oma riigis protsesse mõjutada. Me arvame, et kuskilt tulevad mingisugused otsused. See oli selles saalis istunud inimestele, kelle hulgas oli ka palju teadlasi, palju rakendusuuringutega tegelejaid, suur pettumus. Sellepärast panen ma meile kõigile südamele – mitte ainult valitsusele –, et teaduse rahastamine peab olema meie prioriteet. Teaduse rahastamine on ka täna prioriteetide küsimus.

Me plaanime panna neljarealistesse maanteeedesse PPP-projektina 1,7 miljardit eurot. Aga kui me paneksime selle raha pigem teadusesse? See ei meeldi kõigile, sest neljarealisted teed on ju Eesti inimeste suur usk. Aga teadus teeb meid targaks ja tarkus teeb rikkaks. Ja rikkaks riigiks me tahame saada. Neljarealisted teed ei tee meid ilmsesti ei targaks ega väga palju rikkamaks. Ma loodan, et ühiselt me suudame teaduse rahastamise hoida prioriteedina kõigil järgmistel aastatel ja teha veel suuremaid samme kui seni. Aitäh!

15:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Aadu Must, palun, Keskerakonna fraktsiooni nimel!

15:42 Aadu Must

Austatud peaminister! Head kolleegid! Lugupeetud juhataja! Mul oli ülimalt põnev kuulata tänast ettekannet ja ka diskussiooni. Oma ettevalmistatud kõne teksti panin ma juba kaugele ära, sest seda ei ole vaja. Paljud teemad, mis on olulised, on siit läbi käinud ja ehk ei ole vaja kõiki neid korrata. Suure osaga räägitust ma nõustun.

Ma võtaksin kaks lähtepunkti. Neist üks oleks ajalooline mälu ja teine oleks kultuurikomisjoni aspekt. Ma ei räägi küll kultuurikomisjoni nimel, kuid just tänu sellele komisjonile on suur osa kogemusest, mis selle teemavaldkonnaga seondub, mulle osaks saanud. Kõigepealt: aastate võrdluses pean ütlema, et ma olen just selleksa plaanilisel arutelul tõenäoliselt kõige rohkem sõna võtnud ja mõnes mõttes meeldivaid kogemusi on kindlasti olemas. Üht-teist-kolmandat-neljandat-viiendat on paremaks muutunud. Aastaid tagasi oli üleüldine arusaam, et teadus- ja arendustegevust käsitledes räägitakse reaali- ja täppisteadustest, parimal juhul ka majandusest. Et mängu tuleksid ka humanitaarteadused, rahvusteadused – esimeste selleteemaliste esinemiste peale vaadati mind nagu valget varest ja öeldi, et ma ei saa aru, mis asi on arendustegevus. Praegu on olukord väga palju paremaks läinud.

Esimestel aastatel, kuhu minu kogemus ulatub, käis siin saalis hästi tugev üksteise pealt teki rebimine. Eri teadusvaldkondade inimesed püüdsid seletada, et teistel läheb hästi, aga meil halvasti. Jumalale tänu, sellest on üle saadud ja teadusringkondade esindajad suudavad juba rääkida teadlaste nimel enam-vähem ühtse rindena. Parlamendil on raskem nendega vaielda, aga lõppkokkuvõttes on see väga sümpaatne. Asi on selles, et parlamendilt ja valitsuselt ei oodata muidugi teaduse tegemist. Me võime sellele kaasa aidata, kui suudame – me oleme rööpaseadjad. Me peame vaatama, et teadlaste elu ära ei rikutaks. Ja kõige tähtsam töö, mida mina olen tähele pannud, on see, et kui midagi hakkab vussi minema, siis peab eriti kultuurikomisjoni liikmetel olema julgust vajutada pidurit. Selliseid vahvaid reforme, et teeme midagi lihtsalt teistmoodi, on aja jooksul olnud palju.

Igipõlised probleemid läbi tosina aasta on palga ja järelkasvu probleem. Õnneks seda toonitati. Me oleme rääkinud sellest, et õpetajate palgad on tähtsad, ja räägime edaspidigi. Ent me oleme nagu treenerid, kes ütlevad, et ratsahobusel tuleks kõigepealt rautada ära üks kabi, see kõige tähtsam kabi, küll teistega saame hiljem hakkama. Tegelikult on ikka niimoodi, et neli jalga peaksid korraga kappama. Ja nii on juhtunud tõepoolest, et innukalt üldhariduse olukorda parandades oleme kohati ülikoolide palgaolud ripakile jätnud. Seesama argument: magistriõppe väga tubli lõpetanu saaks tööle läinuna kuus 1400 eurot palka, meie aga ütleme, et tule doktoriõppesse, saad 660 eurot palka. See on väga valus asi.

Palju räägiti siin statistikast. Erasektori teema on olnud laual läbi kõigi nende aastate. Vahepeal raporteeriti meile suurest paranemisest – erasektor on ärganud! –, siis aga tuli välja, et tegemist oli statistikaimedega. Mitte küll nii suure imega kui kuskil lõunavabariigis, kus lahendati üldpildi väljanägemise probleem sellega, et kui neil oli liiga palju 12–13-aastaseid sünnitajaid, siis anti neile kõigile pass. Nad oleks justkui 17, kui sünnitavad. Meil päris niisuguseid tegusid ei ole tehtud, aga on olnud seda, et erasektoripoolsed finantseerimised on ikka ja jälle olnud mamma-papa rahakoti peal või siis on keerutatud Euroopa raha, et ettevõtlus saaks aidata. Ilmselt siin on suur töö teha Riigikogul, et seda mentaliteeti murda ja luua stiimuleid. Õnneks, toonitan, ettevõtluses endas on tulnud juba patriotismimoment mängu: teeme võistluse, kes rohkem suudab aidata. Ja see on hästi sümpaatne, et see tuleb seestpoolt.

Nüüd, nagu ma ütlesin, kümme kuni tosin aastat tagasi ma rääkisin ...

Palun kolm minutit juurde!

15:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun, kolm minutit lisaaega!

15:46 Aadu Must

Tosin aastat tagasi oli see suur üllatus, kui ma rääkisin, et rahvusteadused on rahvusriigi atribuudid. Ka ajalugu on meie kollektiivne kogemus, millest me peame leidma tuge oma tänastes tegevustes. Mõni küsib, kas ajalugu on valmis või ei ole. Hästi lühike vastus: tohutu hulk meie kirjalikust rahvusmälust on tallel meid valitsenud riikide arhiivides. Jaa, meil on meie teaduses tohutud lüngad, mis tuleb täita. Keegi küsib, miks seda vaja on. Toon võrdluseks ainult ühe Euroopa geeniuste projekti. Nemad panid Eesti ajaloo kompuutrisse, arvutisse ja said teada, et Eesti riigi iseseisvus on ebatõenäoline, kuna arvuti nii ütleb. Ma ütlesin, et teil on mingi anomaalia, midagi on puudu. Tuli välja, et neil oli puudu üks raskesti mõõdetav tegur: eesti rahva hariduseusk. Ka rahvusteadused on muutunud väga kõrgtehnoloogiliseks.

Ma ei hakka siin näiteid tooma, aega selleks ei ole, aga see on see, mida juba mitmed märkisid: seda ettevõtlus ei saa finantseerida, see on riigi atribuut.

Möödikute muutumist on hästi palju juba mainitud ja see on õige. Me loeme ikka veel viidatavaid artikleid, kogu maailm on sellest aga humanitaarteaduste alal loobunud. Öeldakse, et infokandja on siiski monograafia, jne. Aga jälle, nähtavasti sellest tuleb midagi kirjutada.

Teaduse puhul on Riigikogu kultuurikomisjon püüdnud ja püüab edasi kanda seda rolli, et rööpaid nii seada, et teaduspoliitilised otsused tuleksid erakondadeülesena, nii palju kui see võimalik on, ja oleks pikema perspektiiviga. Sellist institutsiooni on vaja, kas meie suudame seda rolli täita või mitte, ei tea. Väga suures osas teaduse tänased ja homsed edusammud on põhjendatud pika varasema arenguga. Targad inimesed on öelnud, et Eesti vähemalt selles nõukogude soustis sõitis teistest kõvasti mööda tänu 1960. aastate mitmetele tublidele algatustele.

Hästi suur töö on meil tõepoolest see, et ametkondlikku rivaliteeti vähendada. Me oleme ka komisjoni tasemel kokku leppinud, et innovatsiooni ja teadusega ei tegele mitte ainult haridus- ja teadusminister, vaid ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Ja see tähendab ka seda, et me Riigikogus suudame teha komisjonide ühiseid istungeid, et ametkondlikku erimeelsust vähendada ja erinevaid käekirju ühtlustada.

Selleks et mitte lõpetada küsimusega, miks midagi ei tehta, ütlen seda, et ma isiklikus plaanis otsustasin, et ma veel sel aastal publitseerin vormilt mahuka ja sisult kaaluka raamatu, mis annab ehk olulise panuse Eesti rahvusteaduste arenguks. Aitäh!

15:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Jaak Valge, palun Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel!

15:50 Jaak Valge

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Auväärt tehniline personal ja lugupeetud kolleegid! Mina vaatan olukorrale EKRE prillide läbi ja julgen arvata niimoodi, et praeguse valitsuse teadus- ja arendustegevuse suund vastab meie ettekujutusele sellest, kuhupoole liikuda. Mõnel puhul oleme tee alguses, aga mis on kindel: kusagile paksu musta metsa me ära eksinud ei ole. Akadeemilise taustaga inimesena ma muidugi tahaksin väga, et teaduse rahastamine oleks suurem, ja eriti seda, et teadlaste ja õppejõudude palk oleks kõrgem. Ka poliitikuna ja kodanikuna ma arvan, et see soov ei ole egotsentriline – meie õppejõud ja teadlased väärivad seda.

Aga nüüd haakuksin lugupeetud peaministri informatsiooniga. Nimelt, teatavasti on valitsus algatanud järgmise teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtlusvaldkonna arengukava koostamise. Soovitusi, mida senisega võrreldes paremini teha, on andnud nii Teadus- ja Arendusnõukogu kui ka Eesti teadus- ja innovatsioonisüsteemi hindamist läbi viinud välisekspertid. Nüüd põhilisest.

Välisekspertid rõhutasid, et Eesti teadus- ja innovatsioonisüsteem vajab senisest selgemaid temaatilisi prioriteete ja need prioriteedid peaksid lähtuma Eesti ühiskonna ees seisvatest väljakutsetest. Mida sätestab EKRE programm? See kõlab järgmiselt: muudame teaduse rahastus- ja hindamissüsteemi Eesti-keskseks. Teisisõnu kordavad eksperdid teiste sõnadega sedasama, mis on EKRE programmis. Pole iseenesest välistatud, et need välisekspertid, kelle eesotsas olid Helsingi Ülikooli professor Marja Makarow ja Manchesteri Ülikooli professor Erik Arnold, olid kursis EKRE programmiga või, veel enam, said sealt inspiratsiooni. See oleks muidugi uhke, aga tegelikult kardan, et eksperdid tulid selle peale täitsa iseseisvalt. Eks väga suur osa mereäärseid rahvaid arvab, et just nemad leiutasid purjeka, aga tegelikult tekkis sama hea idee mitmes kohas iseseisvalt, kuna tingimused olid nendes erinevates kohtades samasugused. Seda, mis tingimustes toimib meie teadus, on näinud ühtemoodi nii välisekspertid kui ka siseekspertid EKRE poliitikute näol. Pean ütleva, et ennast kiitmast ma ei väsi. Mis tingimused või näitajad need siis on? Nimelt, avaliku sektori rahastuse poolest olime 2018. aastal euroliidu keskmisest tugevasti kõrgemal tasemel: meil oli see 0,79% SKP-st, euroliidus keskmiselt 0,69%. Aga sellest hoolimata on ju selge, et teaduse rahastamine ei ole piisav. Jätkuvalt on kõige olulisem põhjus see, et teaduse rahastamise proportsioonid meil Eestis on Euroopa keskmisest väga tugevasti avaliku sektori rahastuse poole kaldu. 2017. aasta arvestuse järgi moodustas avaliku sektori rahastus kogu arendustöö ja teaduse rahastamisest Euroopa Liidus keskmiselt 33%, Eestis aga 51%. Reeglipärasus on loomulikult see – ja muidugi ka eranditega –, et mida suurem teaduse rahastamine, seda suurem on ka erarahastuse osakaal. Niisiis oleks raske teha muud järeldust kui see, et meie teaduse rahastamise suurendamise võti on eelkõige erarahastuse suurendamine.

Nii, ja nüüd küsime siis, kuidas seda suurendada. Eks ikka sedamoodi, nagu pakkusid EKRE ja väliseksperdid ning minu heameeleks ka väga paljud eelkõnelejad. Nimelt: teaduse hindamismudelid tuleb pöörata Eesti poole. See ei tähenda ootamist, millal erasektor ärkab, ei tähenda ka teaduse kapseldumist, küll aga senise paljuski formalistliku rahvusvahelistumise nõude või idee ümbermõtestamist ja Eesti heaks tehtava teaduse prioriteediks seadmist. Aitäh!

15:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Mihhail Lotman, palun, Isamaa fraktsiooni nimel!

15:55 Mihhail Lotman

Austatud eesistuja! Austatud peaminister! Head kolleegid! Ma ei tunne ennast siin teie ees esinedes eriti mugavalt, kuna meie erakond lubas nagu teisedki erakonnad suurendada riiklikku teaduse finantseerimist vähemalt 1%-ni. Mina püüdsin seda hammaste ja küüntega ka teoks tehtuks saada, aga olukord on selline, et seda ei saadud teha. Siiski pean ütlema, et teaduse rahastamine on endiselt valitsuse ja meie erakonna prioriteet. Ja see, kui räägime absoluutarvudes, kasvas. Samas ma arvan, et ka protsendid on olulised. Protsentidest keegi ei ela, aga protsendid näitavad ühiskonna prioriteetide kehtestamist. Ma arvan, et seda tuleb parandada. Kuid võib-olla veel olulisem on seisukoht, et teaduse rahastamiseks oleks palju aktiivsemalt vaja kaasata erasektorit. Riik ei saa erasektorit suunata, küll aga saab luua soodsamad tingimused ja ergutada selliseid väljaminekuid tegema.

Eesti teaduse tase on hea, oleme rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Aga ma pean ütlema ja võib-olla hoiatama, et esiteks see ei ole riikliku sekkumise tulemus. Kui me püüame siin luua selgeid prioriteete ja riigina teadust suunata, kuidas ta peab arenema, siis selline asi ei ole mitte kunagi head teinud. Teine asi – ja ka eelkõnelejad on sellele osutanud – on see, et humanitaarteadused on Eestis diskrimineeritud erinevatel tasanditel. See ei ole hea ja see on just nimelt halb riiklik sekkumine loominguks ja loomuliku protsessi.

Järgmine küsimus, millel ma tahan peatuda, on teaduse ja hariduse omavahelised seosed. Need on vastastikused. Me oleme uhked meie õpilaste üle, kes said suurepärase tulemuse PISA testis. Ma ise olen küll üsna skeptiline selliste testide ja pingeridade suhtes, aga ikkagi – uhke tunne. See tähendab, et Eesti kool on vähemalt, ütleme, mitte halval positsioonil. Me oleme uhked meie õpilaste üle, sest õpilastest endist sõltub muidugi väga palju, aga me ei tohi unustada ka õpetajaid. Ja õpetajad ei kasva puu otsas, need tulevad ülikoolidest. Praegu ei ole õpetajaskonna seis Eestis kuigi hea. Meil on suurepäraseid õpetajaid, aga nad ei ole enam noored, ja õpetajaskonna vananemise protsess aina süveneb. Noorte hulgas ei ole endiselt õpetajaamet eriti populaarne. Õpetajad tulevad ülikoolidest. Ülikoolides on alafinantseeritus veel tugevamini tunda kui koolides.

Ma palun lisaaega!

15:59 Aseesimees Siim Kallas

Saab. Kolm lisaminutit.

15:59 Mihhail Lotman

Aitäh! Ei ole normaalne olukord, kui edukas ülikoolilõpetaja, kes tahab oma ülikoolis töötama hakata, saaks seal väiksemat palka kui kooliõpetaja. Ma ei taha öelda, et kooliõpetaja saab palju. Ei, kooliõpetaja ei saa palju. Aga teadur ja lektor ülikoolis saab veel vähem. Ja see ei ole hea Eesti teadusele.

Nüüd ma tahan rääkida viimasest asjast: teaduse projektijuhtimine. "Teadus" on selline sõna, mille all on väga erinevad valdkonnad. Siin saalis on põhiliselt rõhutatud rakendusteaduse vajalikkust ja selle finantseerimise tõstmist. Ma ei taha siin ühtegi sõna öelda rakendusteaduse vastu, kuid rakendusteadus ei ole vaakumis, ta on seotud fundamentaalteadusega. Selle kohta ma ei ole täna kahjuks ühtegi sõna kuulnud. Meil on teaduse finantseerimine põhiliselt projektipõhine. Projektipõhine finantseerimine on päris hea ja edukas, aga ennekõike rakendusvaldkondades: meil on mingisugune probleem, mis on vaja rakendada. Aga fundamentaalteaduse puhul on see tihti mitte üksnes halb, vaid see on veel halvem: see on mõttetu. Kas me küsime Einsteinilt, millised tulemused te kavatsete saavutada kolme aasta pärast? Kas saab relatiivsusteooria valmis või mitte ja milline on kasu sellest rahvamajandusele? Teadused on erinevad. Põllumajandusteadus on juba loomult orienteeritud praktikale ja meie toidulauale. Meditsiinis on fundamentaalne osa juba palju suurem. Aga kuidas matemaatikaga on? Kuidas on kvantmehaanika ja astrofüüsikaga? Millised etteantud tulemused nad

peavad projektidesse kirjutama?

Mida ma tahan öelda? Projektid on head, aga need ei tohi olla ainukesed finantseerimisobjektid. Peavad olema stabiilsed kollektiivid, kes töötavad valdkonnas, mida juhivad tunnustatud teadlased. Me räägime teadusest, aga me peame rääkima ka teadlaskonnast, teadus ei teki ise. Ja me räägime, et ülikoolid kasvatavad spetsialiste, kasvatavad õpetajaid jne, kuid ehk on ülikoolide esmane ülesanne luua teadlasi. Kui meil on teadlased, siis on meil ka õpetajad, siis on meil ka kõik muu. Aitäh!

16:02 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Auväärt kolleegid, läbirääkimised on lõpetatud. Peaministril on võimalus öelda lõpuks mõned kommentaarid. Olge lahked!

16:03 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Head külalised! Ma kõigepealt väga tänan selle, ma ütleks, väga sisulise debati eest. Tahan veel kord öelda suur tänu Riigikogu kultuurikomisjoni esimehele ja liikmetele koostöö eest. Ma tänan kõiki fraktsioone sõnavõttude eest! Ma arvan, et igas sõnavõttus olid olemas teemad, millega me just üheskoos aruteludes peaks edasi minema. Hea Katri, võib-olla see on natuke kummaline, aga ma tänan sind tunnustuse eest: aitäh meeldivate sõnade eest! Nüüd mõned mõtted, mis siit saalist läbi käisid. Rakendusuuringute keskuse idee ei ole surnud – see ei ole kuidagi aruteludest väljas, see arutelu kestab edasi. Ma saan aru, mida ütles austatud Kaja Kallas: et see võiks olla ülikoolidest eraldi. See on tõesti üks alternatiiv, üks võimalus. Hästi oluline on eelnevalt koostöös ülikoolidega arutada, kuidas seda ikkagi nähakse. Kohe on ju vastas väide, et see on väga suur oht, et me võtame niimoodi kompetentsi ülikoolidest ära. Me peame ka sellega arvestama. Aga see ei tähenda seda, et teemaga ei tule edasi minna.

Palju on räägitud nii küsimuste-vastuste voorus kui ka siin sõnavõttude voorus uurimistoetuste valemist. Võib öelda, et keegi ei ole sellega rahul, ja seda parandatakse. Läbi käis ka loodusvarade teema ja see, mida proua Aart ütles, rääkides põllumajandussektorist, maaelusektorist, on minu arvates oluline. Me peaksime julgelt sellesse teadusesse sisse minema, oma loodusvarasid uurima. Meil on ju ka keskkonda puudutavad eesmärgid. Ma tean, et Tartu teeb väga tõsist tööd näiteks vesinikutehnoloogia väljatöötamisel. Nii et minu meelest see on oluline.

Mille üle me võiks olla õnnelikud, on needsamad teadusnõunikud. Teadusnõunike võrgustik on tegelikult käivitunud. Seda püüti käivitada väga pikalt, aga nüüd saame öelda, et selle töö on minu meelest saavutanud päris hea rütmi.

Nüüd, vist Katri oli see, kes rääkis neljarealistest teedest. Ma olen nõus, et ega neljarealiste teede ehitus kuidagi teaduse tegemist loomulikult ei suurenda. Aga ma ise mõtlen nii, et on hea, kui me teedeehituses oskame järjest rohkem ja rohkem selliseid, ma ei tea, nutikaid lahendusi pakkuda. Päris paljud ütlevad, et kui Tallinnast sõita – see on üks konkreetne näide – Pärnu poole, siis seal esimestel kilomeetritel, kus on 2 + 2 tee, on see nn tark lahendus, et vastavalt teeoludele määratakse lubatud kiirus. Alles hiljuti ütles üks minu tuttav, et näed, sain sõita 100 kilomeetriga tunnis. Varem oli talvel lubatud 90 kilomeetrit tunnis, ka siis, kui olid head teeolud, ja alates kevadest mindi üle 110-le. Neid meie enda tehnoloogilisi lahendusi ja IT-võimekust võiks veel laiemalt kasutada.

Minu meelest üks oluline teema, mis on olnud aastaid arutelu all ja millest ka siin täna räägiti, on see, et me ikkagi peame tegema pingutusi, et eestikeelne kõrgharidus – ja ma ei räägi ainult bakalaureuse tasemest, vaid ka magistriõppest ja doktorantuurist – peab olema väga tugevasti fookuses. Täna ei saa öelda, et sellega on kõik väga hästi. Meil on teatud muutused pandud ülikoolide lepingusse ja see on minu meelest oluline aspekt, mida me peame silmas pidama. Ärge lugege nüüd sellest välja, et me mingit rahvusvahelistumist ei taha. Muidugi ülikoolid tahavad seda, aga see on minu meelest dominant, mida tuleb väga tõsiselt fookuses hoida.

Väga palju küsiti ka teaduse ja ettevõtluse koostöö kohta. Igall juhul keegi ei vaidlusta, et see on tähtis. Ma tänan professor Musta ja soovin talle jõudu, et see raamat saaks valmis. See oleks, ma arvan, väga tore samm.

Nii et aitäh teile kõigile! Ja loomulikult ma ei saa üle ega ümber sellest, et ma tänan oma kõige lähedasemaid töökaaslasi Riigikantseleist, nii Henryt kui Annet, kes on minu tänase esinemise ettevalmistuseks teinud väga-väga suure töö, aga ka kõiki teisi. Aitäh teile selle eest!

16:06 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Meie esimene päevakorrapunkt on ammendatud, peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ja valitsuse poliitikast on ära kuulatud ja läbi arutatud.

2. 16:08 Relvaseaduse, riigilõivuseaduse ja strateegilise kauba seaduse muutmise seaduse (tulirelvadirektiivi ülevõtmine) eelnõu (62 SE) teine lugemine

16:08 Aseesimees Siim Kallas

Me läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse relvaseaduse, riigilõivuseaduse ja strateegilise kauba seaduse muutmise seaduse (tulirelvadirektiivi ülevõtmine) eelnõu 62 teine lugemine. Ettekandjaks palun õiguskomisjoni liikme Urve Tiiduse.

16:08 Urve Tiidus

Lugupeetud parlamendiliikmed! Külalised! Mõni sõna taustaks, et teid tulirelvade lainele viia. Tegu on Euroopa Parlamendi ja nõukogu parandatud tulirelvadirektiivi ülevõtmisega. 1991. aastal otsiti direktiivis tasakaalu tulirelvade vaba liikumise ja liikumisvabadust piiravate turvalisusnõuete vahel ning need nõuded on Eesti õigusesse juba üle võetud. Seevastu viimasel aastakümnel, kui ilmnusid seosed organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi vahel, mis sünnitasid ka ränki tagajärgi, asuti Euroopa Liidu tulirelvadirektiivi karmistama. Sellesama, parandatud ja täiendatud tulirelvadirektiivi ülevõtmiseks muudetaksegi Eestis kolme seadust: relvaseadust, riigilõivuseadust ja strateegilise kauba seadust. Olulisemad muudatused puudutavad relvade klassidesse jaotamist, padrunisalvede lisamist relvaseaduse kohaldamisalasse, samuti teatud relvade ja padrunisalvede käitlemisele piirangute seadmist. Esitan selgituseks mõne näite. See on väga huvitav teema, daamid! Klassidesse liigitamine omab tähtsust eelkõige relvadega Eestist välja või Eestisse reisimisel. Laskesportlastele lubatud relvade puhul eristatakse, kas neil on suure või tavapärase mahutavusega padrunisalg. Sellele vastavalt kehtestatakse laskesportlastele nõuded ja nemad ongi lisajärelevalvele allutatud rühm. Täpsustatakse ka mitmeid mõisteid, näiteks sporditulirelva, laskespordiklubi ja laskespordiorganisatsiooni mõistet. Muudatusettepanekuid sai esitada 6. novembrini, kokku kogunes neid 40. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon esitas 20 ettepanekut ja riigikaitsekomisjon kaks ettepanekut. Muudatusettepanekuid esitas ka kolleeg Hanno Pevkur, ent kuna need jäid paar minutit hiljaks, oli komisjonil võimalik jätta need läbi vaatamata. Kuna aga leiti, et mitmed ettepanekud on eelnõu eesmärgiga kooskõlas ja vajalikud, tegi õiguskomisjon ise sama sisuga muudatusettepanekud. Koostöös eelnõu koostaja Siseministeeriumiga esitas õiguskomisjon kokku 16 muudatusettepanekut, need tulenesid huvirühmade, riigikaitsekomisjoni, EKRE fraktsiooni ja Hanno Pevkuri ettepanekutest. Samuti tegi komisjon ettepanekuid oma initsiatiivil.

Esimese ja teise lugemise vahel küsiti arvamust Eesti Jahimeeste Seltsilt, Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioonilt, Eesti Jahispordi Liidult, muuseumide, ajalooklubide ja kollektsionääride esindustelt, Eesti Practical-laskmise Ühingult, Eesti Turvaettevõtete Liidult ja Eesti Reservohvitseride Kogult. Kõik kaasatud ühendused esitasid oma seisukoha ja kolme viimati nimetatud ühenduse esindajad osalesid ka 5. detsembri istungil. Kokku valmistas komisjon teist lugemist ette neljal istungil. Kõigil istungitel osalesid Siseministeeriumi korrakaitse- ja kriminaalpoliitika osakonna juhataja Veiko Kommusaar, sama osakonna õigusnõunik Marju Aibast ja nõunik Sven Põierpaas. Viimasel istungil, mis toimus selle nädala esmaspäeval, olid kohal ka Kaitseministeeriumi hangete valdkonna juht Markko Lepikult ja meie oma Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna juhataja Kaido Jõgeva.

Esimesel lugemisel ütles eelnõu ettevalmistaja Siseministeerium, et tema soovib, et jäädaks direktiivi raamidesse, sest õiguskindluse ja õigusselguse loomiseks läheb relvaseadus lähiajal niikuinii kodifitseerimisele. Aga sellest hoolimata inspireeris direktiivist lähtuv eelnõu ka mitmesuguseid muudatusettepanekuid. Ma tõstan neist ettepanekutest oma valikul mõne esile.

Tulenevalt tulirelvadirektiivist täiendatakse relvaseadust muuseumi mõistega, mida seni kasutusel ei olnud. See on vajalik, et eristada muuseumiseaduse alusel relvakollektsioone pidavaid asutusi nendest füüsilistest ja juriidilistest kollektsionääridest, kes koguvad tulirelvi ja laskemoona relvaseaduse alusel. Te küsite, mis erinevus siin on. No kas või see asjaolu, et kollektsionäärid, kes muuseumit ei pea, ei ole kohustatud oma relvakollektsioone avalikult esitlema, samas tekib liikmesriikidel võimalus anda tulirelvadirektiivi alusel nii muuseumidele kui ka kollektsionääridele luba omandada A-klassi tulirelvi ja

vastavat laskemoona. A-klass on see kõige kõvem klass. Loomulikult on eelduseks relvade ja laskemoona nõuetekohane hoiustamine.

Riigikaitsekomisjoni ettepanekul tuuakse seadusesse sõna "relv" kõrvale ka sõna "relvasüsteem". Miks? Näiteks uute toodete ja tehnoloogiate puhul, mille korral integreeritakse nii elektroonikat kui ka relvastust ja laskemoona ning mille kasutamisel asuvad laskja ja relv teineteisest füüsiliselt eemal – tulistatakse elektroonika abil –, jääb sõna "relv" kahtlemata ebatäpseks. Sõna "relvasüsteem" peegeldab moodsate relvade olemust palju täpsemalt. Neid nimetatakse ka kaugjuhitavateks relvasüsteemideks või mehitamata lahinguõhusõidukiteks, millele on paigutatud lahingumoon või relvaplatvorm.

Mitmed muudatusettepanekud on seotud relvade klassidesse jagamisega, just reisimise vajadusest tulenevalt. Näiteks käsitsi ümberlaetav vintraudne püss kuuluks tulirelvadirektiivi järgi B-klassi. Kui aga Eestis määrata seda tüüpi relvad B-klassi kuuluvaks, ei saaks nendega enam Euroopa Liidu piires Euroopa Liidu relvapassi alusel reisida – muuseas, nende salve mahub viis padrunit – ja iga kord peaks PPA-lt eraldi luba taotlema. Ka jahiturist, kes ümberlaetava vintpüssiga Eestisse siseneb, peaks eraldi luba taotlema. See suurendaks PPA halduskoormust ja muudaks jahiturismi keerulisemaks. See seadus muudab olukorra tegelikult vähem bürokraatlikuks, kui kirjeldus "või käsitsi ümberlaetav" – ma ei hakka seda täpsemalt seletama, tegemist on väga erialase ja tehnilise sõnastusega – lihtsalt tekstist välja jätta. Kesktulepadruneid kasutava püssi puhul käsitsi ümberlaetavuse tunnuse väljajätmisel on mõistlik sama tunnus jätta välja ka ääretulepadruneid kasutava püssi puhul. Ma tean, et siin saalis on mehi, kes sellest väga hästi aru saavad. Väga tore!

Eelnõus on muudatusettepanek, mis puudutab pneumo- ehk õhk- ja gaasirelvi. EKRE fraktsioon leiab, et ei ole põhjendatud liigitada need B-klassi. Praegu kehtiva relvaseaduse järgi see nii on, erinevalt tulirelvadirektiivist. See tähendab, et selliste relvade jaoks oleks vaja relvaluba nagu teiste piiratud käibega relvade puhul. Võhikutele ja ka mulle endale saab asi selgemaks, kui öelda, et näiteks C-klassi – sellesse mitte nii ohtlikku klassi – kuuluv kaheraudne jahipüss on relvana võrreldamatult ohtlikum kui õhk- ja gaasirelv, samas liigituks C-klassi ka seesama õhk- ja gaasirelv, juhul kui see seadus vastu võetakse.

Üks väga huvitav muudatusettepanek puudutas lasersihikute käitlemist, seda oli mainitud isegi paaris muudatusettepanekus. Komisjon seda ettepanekut ei toetanud ja põhjus oli selles, et see ettepanek pole seotud direktiivi ülevõtmisega ja vajab põhjalikumat analüüsi. Ma ennist mainisin relvaseaduse kodifitseerimise võimalust ja tõenäosust – sellega seoses nõustuti, et kõnealune ettepanek vajab põhjalikumat analüüsi. Teatavasti on praegu lasersihik lubatud ainult vastava spordialaga tegelemisel. Jahipidamisel on laser- ja öösihik keelatud ning keelatud on see muidugi ka enese ja vara kaitsmiseks kasutatavatel relvadel.

EKRE fraktsiooni muudatusettepanekuga soovitakse jätta tulirelva oluliste osade nimekirjast välja relvaraam. Juhtivkomisjon jättis selle ettepaneku arvestamata, sest relvaraam on praegu kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides käsitav tulirelva olulise osana samamoodi nagu relvaraad ja püstolikelkki. Ettepaneku ajendiks oli eelmise aasta alguses jõustunud relvaseaduse muudatus, mis asetas relvaraami tulirelva oluliste osade hulka. Ühtlasi tekitas see nende omajatele kohustuse taotleda PPA-lt vastavat luba ning kanda relvaraam teenistus- ja tsiviilrelvade registrisse ja omaniku relvaloale. Relvaraami piiriüleseks liikumiseks selle soetamisel või võõrandamisel tuleb eelnevalt taotleda sihtriigi eelluba ning saatjariigi luba. See kehtestatud regulatsioon on tulirelvadirektiiviga juba kooskõlas ja selle muutmisel ei vastaks relvaseadus enam direktiivile. Ettenähtud üheaastane üleminekuperiood oli ministeeriumi esindajate arvates piisav isikute õiguskuulekaks käitumiseks ja vastavate registreeringute tegemiseks ning selle õigusnormi tagasipööramist ei peeta võimalikuks. Ministeerium lubas, et võimalikke hilinejaid teavitatakse.

Tehti ka selline muudatusettepanek, millega soovitakse muuta konkreetsemaks juriidilise isiku vastutust juhul, kui kollektioneerimisloa omanik või relvakollektsiooni eest vastutav isik ohustab avalikku korda. See ettepanek jäeti väga üksmeelselt arvestamata, sest muudab regulatsiooni liiga karmiks. Eks relv ole ikkagi mõne mehe või naise, mitte juriidilise isiku käes.

Komisjoni täieliku toetuse sai piiratud käibega padrunitalvade ajaline klassifitseerimine. Vastava ettepaneku tegid muuseumide, ajalooklubide ja kollektsionäärade esindus ning Hanno Pevkur. Piiratud käibega padrunitalvadeks ei loeta salve, mis on ette nähtud enne 1946. aastat tootma hakatud relvadele ega sobi kinnitamiseks seda tüüpi relvadele, mida hakati tootma pärast 1945. aastat.

Kollektsioneeritavate padrunitarv ajendas muudatusettepanekut tegema EKRE fraktsiooni. Ülempiiri

sooviti tõsta kõrgemale kui senine 50 padrunit ühe mudeli kohta. See ettepanek puudutab taas neid padrunitumudeleid, mille tootmist alustati peale 1945. aastat. Direktiivist tulenevalt ei saa aga kollektsioneeritavate padrunitite kogusele piiri seada. Seetõttu leiti kompromiss ja seati ülemine piir 200 peale. Seda toetati konsensuslikult.

Üks muudatusettepanek puudutas laskesportlasi, kes käitlevad A-klassi ehk piiratud käibega padrunitisalvega tulirelvi, mis on tulirelvadirektiivi mõistes keelatud tulirelvad. Sooviti lühendada ajaperioodi, mille jooksul peab laskesportlane laskespordiga aktiivselt tegelema, et A-klassi relva kasutada. See ettepanek toetust ei leidnud ja eelnõusse jäi sisse varasemalt sätestatud ajaline määde "taotlemisele eelnenud kahe aasta jooksul". Kaks aastat on piisav ajavahemik, et oleks selge, kas laskesportlane on aktiivne ja huvitatud sportlikest saavutustest. Lühem aeg sellist kindlust justkui ei annaks. Selle muudatusega ei lisandu halduskoormust, sest eelnõu kohaselt lasub tõendamiskohustus laskespordiala harrastaval sportlasel.

Veel üks huvitav muudatusettepanek. Selle ettepanekuga soovitakse muuta seadusega lubatud padrunitite piirmäärasid, kuna senised laskemoona hoidmisele kehtestatud piirmäärad ei võimalda relvaomanikul laskmist piisavalt harjutada. Eelnõu algataja seisukoht on, et kõnealune ettepanek on kindlasti kaalutav tulevikus, just nimelt relvaseaduse kodifitseerimisega seoses, kui töötatakse välja uus seaduseelnõu kontseptsioon.

Oluline on ka õiguskomisjoni tehtud muudatusettepanek, mis puudutab relvaseaduses olevat printsiipi, et relvaloa ja soetamisloa taotlus tuleb esitada PPA-le kirjalikult. Samas öeldi meile, et eelmise aasta märtsist on võimalik esitada taotlusi ka e-keskkonnas, mille kaudu saab ühtlasi tasuda riigilõivu. Keda huvitab, siis olgu öeldud, et kümne kuuga on PPA-le esitatud 9000 taotlust ja neist üle 3500 on esitatud e-keskkonnas. Nii et kirjaliku taotlemise kohustus on ajalukku jäämas. Mõistlik ettepanek.

Ühe muudatusettepanekuga soovitakse muuta seaduse jõustumise aega ja täpsustatakse üleminekutähtaegu, et inimestel oleks piisav aeg oma tegevus ja load tulirelvadirektiiviga vastavusse viia. Näiteks puudutab see muuseumi, kes omavad piiratud tsiviilkäibega või keelatud relvi, sõjarelvi ja laskemoona. Nad saavad üheaastase tähtaja liituda muuseumide infosüsteemiga – see arvati olevat piisav, et asjad korda ajada.

Peab ütlema, et kõigil komisjoni istungitel toimus konstruktiivne arutelu, sest – mis seal salata – istungil osales selliseid komisjoni liikmeid, kas põhiliikmetena või asendusliikmetena, kes seda valdkonda hästi tunnevad, ja nende selgitused olid asjatundlikud. Viimasel komisjoni istungil, mis toimus sel esmaspäeval, arutati pikemalt teemat, mis puudutab riigikaitse tegevuses osalevaid isikuid, täpsemalt nende õigust omada pikemate salvedega tulirelvi. Need on nagu ohtlikumad relvad. Selliseid inimesi on Eestis kolm gruppi: tegevväelased kaitseväeteenistuse seaduse § 7 tähenduses; Kaitseliidu tegevliikmed, kes on sõjaaja ametikohale määratud; sõjaaja ametikohale määratud reservis olevad isikud, kes on riigieelarvest tegevustoetust saava reservis olevate isikute esindusorganisatsiooni liikmed. Selle viimase grupi näiteks on Eesti Reservohvitseride Kogu. Kaitseministeeriumi esindajalt kuulsime, et isikute ringi piiritlemine nendega, kes on määratud sõjaaja ametikohale, on mõistlik, sest ajateenistuse läbinud isikuid on Eestis peaaegu 80 000, Kaitseliidu liikmeid umbes 25 000. Kui sellist piiritlemist poleks, läheks relvaomanikest ülevaate saamine keeruliseks. Siiski juhtis komisjoni liige Anti Poolamets tähelepanu sellele, et kaitseväeteenistuse seaduse § 7-le viitamine pole otstarbekas, kuna ka kaitseväeteenistuse seadus võib varsti minna muutmisele.

Arutati veel mõningaid mõttepunkte, mis teemaga seonduvad, näiteks seda, miks ei ole kõigil reservohvitseridel võimalust riigikaitse osaleda, vaid see võimalus on üksnes neil, kes on määratud sõjaaja ametikohale. Samuti oli kõne all praktiline küsimus, et kui inimesel juba on relvaluba, aga suurema salve omamise õiguse taotlemiseks tuleb PPA-le esitada lisatõendid, et vastav märke relvale kanda, siis see küsimus laheneb sõnastuslikult – märke tuleb kanda ikka relvaloale. Siseministeeriumi esindaja nentis ka, et on mõttekoht, kas on ikka soovitatav, et kõik ajateenistuse läbinud saaksid relva koju. Veiko Kommusaare kommentaar oli, et neil inimestel, kellel niikuinii on kodus tsiviilrelv ja kes täidavad ka riigikaitse ülesandeid – eespool nimetatud kolm gruppi –, säilib õigus kodus pikemaid salvi omada. Need, kes direktiivi tingimusi ei täida, seda õigust tulevikus enam ei saa. Siseministeeriumi prognoos oli selline, et relvataotluste hulga kasvu pole näha, sest selle seaduseelnõuga midagi praeguse plaani kohaselt ära ei võeta.

Juhtivkomisjon tegi menetluslikud otsused juba 16. detsembril: saata eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 15. jaanuariks ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada; teha ettepanek saata eelnõu kolmandale lugemisele 22. jaanuariks, juhul kui teine lugemine lõpetatakse, ja viia läbi

eelnõu lõpphääletus. Need otsused olid kõik konsensuslikud. Vaat niimoodi! Suur tänu kuulamast!

16:24 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh ettekandjale! Ettekandjale on ka küsimusi. Tarmo Kruusimäe, palun!

16:24 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea aseesimees! Hea ettekandja! Seoses viimase koosolekuga, kus me määratlesime täpsemalt riigikaitstes osalevate isikute loetelu – seal on punkt 2, milles on esile toodud "sõjaaja ametikohale määratud Kaitseliidu tegevliige" –, on mul järgmine küsimus. Kas selle küsimuse arutellu oleks pidanud kaasama ka Kaitseliidu ja tema esindajad?

16:24 Urve Tiidus

Niipalju kui minul on praegu infot, siis nad meie koosolekul küll ei osalenud, aga on kogu protsessiga kursis. Nad on avaldanud mõtet, et selline olukord praegu nendele sobib. Ma toon lihtsalt näiteks mõned numbrid. Neid Kaitseliidu tegevliikmeid, kes on määratud sõjaaja ametikohale, on ligikaudu 4100, kaitseliitlasi kokku on 25 000. Võib muidugi küsida, et kas nad kõik ei ole sõjaaja ametikohal. Aga tuletame siin meelde sellist asja, et sõjaaja ametikohta täitvad inimesed on niisugused inimesed, kes peavad reageerima esimese kutse peale, ja sellepärast on eelnõus ka niisugune sõnastus olemas. Teatud diskussioon meil tekkis, et miks mitte kõik kaitseliitlased. Aga praegu on ta sellisena siia jäänud. Selles osas leiti komisjonis konsensus.

16:25 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Aivar Kokk, palun küsimus!

16:25 Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Selle seadusega tahetakse ka muuta relvaseaduse § 29 lõiget 2. See sätestab: "Sporditulirelva võib isik soetada, omada ja vallata tingimusel, et ta on vastava spordialaga tegeleva spordiorganisatsiooni liige." Sõna "spordiorganisatsioon" tahetakse asendada sõnaga "laskespordiklubi". Kui ma vaatan, kui palju on Eestis laskespordiklubi nime kandvaid klubisid, siis näen, et neid on alla kümne. Näiteks liitu nimetatakse hoopis laskurliiduks. Mis selle ettepaneku mõte on? Kas need MTÜ-d peavad nüüd oma nimetusi muutma hakkama või on sel mingi muu mõte?

16:26 Urve Tiidus

Niimoodi, tõepoolest, muudatusettepanek nr 54. See on õiguskomisjoni kokkukorjatud ideede põhjal tehtud ettepanek, mille järgi tuleks asendada sõna "spordiorganisatsioon" sõnaga "laskespordiklubi". Mõnes mõttes on see selgem. Annab selguse, et näiteks kergejõustikuklubi tõenäoliselt ei või relvi omada, kui ta ei ole mingisuguste teiste juriidiliste reeglite järgi relvaõigust saanud. Aga jah, siin on öeldud, et relvaseaduse regulatsiooni analüüsides leitakse, et selguse huvides tuleks see lause siiski seaduse teksti jätta: "Sporditulirelva võib isik soetada, omada ja vallata tingimusel, et ta on vastava spordialaga tegeleva spordiorganisatsiooni liige." Ja mis peegeldaks seda ühingut paremini kui "laskespordiklubi", võrreldes "spordiorganisatsiooniga". Õiguskomisjon arvestas seda ettepanekut täielikult.

16:27 Aseesimees Siim Kallas

Aivar Kokk, palun teine küsimus!

16:27 Aivar Kokk

Jah, aitäh! Ma lihtsalt teadmiseks ütlen, et kui vaadata laskesuusatamisklubisid, siis nende kohta ei ole kirjutatud "laskespordiklubi". Küll aga näiteks Elvas on laskespordiklubi olemas. Mujal on kõik teistsugused nimetused. Mulle jääb igal juhul arusaamatuks, miks seda nimetust muudetakse. Aga ma küsin veel teise asja kohta. Lahingumoon ei tohi muuseumi relvakollektsioonis olla, aga samas sa oma ettekandes ütlesid, et 200 padrunit võiks olla. Mis asi see lahingumoon siis on – kas padrunid ei ole lahingumoon?

16:28 Urve Tiidus

Ma peegeldasin muudatusettepanekuid. Jah. See on väga suurt relvaalast kompetentsi nõudev teema, kes milliseid relvi – kas pikema salvega, lühema salvega, enne või pärast millist aastat toodetud – omada võib. Ma teen ettepaneku, et kuna me seda komisjonis eraldi ei formuleerinud ega pikemalt arutanud, siis loetaks seda eelnõu, mis täna seal riuli peal on. Seal on see üsna hästi lahti räägitud, isegi väga hästi lahti räägitud.

16:29 Aseesimees Siim Kallas

Peeter Rahnel, palun küsimus!

16:29 Peeter Rahnel

Tuleksin uuesti laskespordi juurde. Vaevalt et suusatajad seal kuskil laskespordiklubis arvel on. Äkki peaks seda ikkagi täiendavalt vaatama?

16:29 Urve Tiidus

Jah, nagu ma vastasin ka kolleeg Aivar Kokale, siis tõepoolest, laskesuusatajate formuleering meil komisjonis esile ei kerkinud. Ma vaatan siin asjatundjate poole, kas ma räägin õigesti või eksin. Tõesti on nii, et jah, eraldi me seda ei käsitlenud. Igal juhul väga tore või õige tähelepanek, aga laskespordiklubis nad ju ikkagi arvel ei ole.

16:30 Aseesimees Siim Kallas

Tarmo Tamm, palun!

16:30 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mulle tundub, et selle pika parlamendiajaloo jooksul ei ole teil nii keerulist teemat tulnud ette kanda. Kiitus vähemalt, et olete väga hästi selle asja endale selgeks teinud! Aga mul on ka üks küsimus. Eelnõus olid ühed relvaliigid, mida hakati tootma peale 1945. aastat ja mille padrunite piirarvuks pandi algul kirja 50, siis öeldi, et ülempiiri panna ei tohi, aga lõpuks määrati selleks ikkagi 200 padrunit. Kas seal direktiiviga vastuolu ei ole?

16:30 Urve Tiidus

Direktiiviga selles mõttes vastuolu ei ole, et direktiiv ei pane paika lage. Samas meil siin riigisisest teatud turvalisuskaalutlustel see piir ikkagi pandi. Leiti, et see on mõistlik kompromiss – 50 asemel 200 padrunit. Põhjus ei tahetud seda numbrit jätta. Ka inimesena ma leian, et see on mõistlik.

16:31 Aseesimees Siim Kallas

Heiki Hepner, palun!

16:31 Heiki Hepner

Suur tänu, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Tõepoolest, see seadusemuudatus on üsna pikk ja komplitseeritud ja võib-olla on see ka märk sellest, et igat asja ei maksa väga kitsaks ajada. Spordi puhul on tõepoolest nii, et mitte ainult laskesuusatamises, vaid ka näiteks moodsas viievõistluses kasutatakse relvi ja see kindlasti laskespordiklubiga ei seostu. Kui nüüd seda enam muuta ei saa, siis küllap me ühel päeval tuleme selle seaduse juurde tagasi ja vaatame selle uuesti üle. Aga mis te ise arvate?

16:32 Urve Tiidus

Jah, daamid ja härrad, nagu ma juba enne ütlesin, on see väga hea küsimus, mille te esitasite. Samas puudub mul sajaprotsendiline kindlus, et need laskesuusatajad ja viievõistlejad ei ole siiski mõne laskespordiklubi liikmed. Kui keegi annab selle eest pea, siis ei hakka ma teiega debateerima, aga ilmselt see teema on üleval, jah, tõepoolest.

16:32 Aseesimees Siim Kallas

Tarmo Kruusimäe, teine küsimus, palun!

16:32 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea aseesimees! Hea ettekandja! Ma esitan sellise suunava küsimuse. Kõnealuse direktiivi ülevõtmisega me seame kaitseliitlased kahte erinevasse rühma, mida võib tõlgendada nii, et me ei käsitlegi umbes 9000 võitlejat kui riigikaitsjat. Kas ma olen valel teel ja õiguskomisjon peab ikkagi ka neid silmas riigikaitsjatena?

16:33 Urve Tiidus

Aitäh! Väga õige küsimus. Tõepoolest, see tõlgendus, et neid ei käsitleta riigikaitsjatena, on sada protsenti vale. Tuleb siiski rõhutada, et jah, nad on tõepoolest kahes grupis. Ühed on sõjaaja ametikohal, need on selle esimese kutse mehed ja naised, kes on valmis, ma saan aru, mõne minutiga ennast n-ö aktiveerima ja kohe reageerima. Kui tekib selline olukord, et tundub, et see asjaolu natukene kitsendab Kaitseliidu võimalusi, siis me ju teame, et seadused ei ole kivisse raiutud. Aga Kaitseliit on minu andmetel siiski praeguse lahendusega rahul – no kas nüüd just rahul, aga nad on selle ettepanekuga nõus. Ma loen teile siit ühe teksti ette, et mis asi see sõjaaja ametikoht on. Sõjaaja ametikohal on need määratud isikud, kes kriisi- või sõjaolukorras kutsutakse kõige esimesena kaitseväeteenistusse. Samamoodi on ka kaitseliitlased kõige esimene grupp. Siin seletuskirjas on lahti kirjutatud, et need on need, kes oma ametikohustuste ja vabaajategevusega panustavad riigikaitsesse intensiivsemalt. Aga mina ei taha neid võrdlusi tuua, sest kahjuks ei ole ma Kaitseliidu liige. Ma ei hakka sellel maastikul siin praegu oma arvamust avaldama. Selline on see eelnõu. Muudatusettepanekut otseselt ei tehtud, küll aga nenditi, et see on mõttepunkt, arutelupunkt ja seda me ka esmaspäeval arutlesime. Aga praegu on ta eelnõus sees sellisena.

16:35 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole.

16:35 Urve Tiidus

Aitäh!

16:35 Aseesimees Siim Kallas

Võimalus on avada läbirääkimised. Kas on soovi osaleda läbirääkimistel ja esineda kõnega kõnetoolis või kohapeal? Ei näe soovijaid, läbirääkimisi ei avata. Oi, vabandust! Leo Kunnas EKRE fraktsioonist, palun!

16:35 Leo Kunnas

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Tegelikult andis proua Tiidus väga ammendava ülevaate kõigest sellest, mis komisjonis toimus ja kuidas meil Siseministeeriumiga dialoog käis. Sellest ei tahakski ma hetkel palju enam rääkida, aga ma võtaks üles võib-olla kolm teemat, mis jäid tegelikult lahtiseks. On teada, et relvaseadus tuleb meie ajal veel kord siia saali tagasi, sest ta on ülesehituselt niivõrd keeruliseks muutunud, et sellest tehakse uus versioon. Seda tehakse umbes paari aasta pärast, veel meie ametiajal. Siin ongi tegelikult kolm küsimust, mis on püsima jäänud ning mis puudutavad kahel juhul meie ettepanekuid ja ühel juhul reservohvitseride kogu ettepanekuid.

Kõigepealt laskemoonakogustest. Siseministeerium möönab, et need on praegu mõnevõrra väikesed ja need võiks üle vaadata, kui see teema käsitlemisele tuleb. Ka meie hinnangul on need mõnevõrra väikesed ja me tegime vastava ettepaneku. Teine teema puudutab lasersihikuid. Lasersihikud on üldiselt väga laialdaselt kasutatavad ja ma ei ole päris nõus sellega, et lasersihik oma iseloomult on käsitletav ründevahendina. Loomulikult, kui inimene tahab tulirelvaga kedagi mõrvata, siis tavaliselt teeb ta seda ebaseadusliku relvaga ja ebaseaduslike vahenditega. Tänapäeval on lasersihikud suhteliselt lihtsalt ümbertehtavad, kasutades käepäraseid vahendeid. Piltlikult öeldes võin ma laserpointeriga püstoli külge panna ja ikkagi sihiku saada. Meil tuleks kaaluda, kas nende kasutamise piiramine on ratsionaalne. Viimane punkt puudutab kaitseliitlasi kui riigikaitses osalevaid isikuid praeguse relvaseaduse tähenduses. Siin võiks tegelikult see "sõjaaja ametikohale määratud Kaitseliidu tegevliige" välja jääda. Kõnealune luba peaks olema tagatud kõigile Kaitseliidu tegevliikmetele.

See tegelikult olekski kõik. Need teemad võiksid teile lihtsalt mõtteainet pakkuda, seni kuni me selle

seaduse juurde kahe, võib-olla pooleteise aasta pärast tagasi tuleme. Ma kasutan võimalust ka tänada asjaomaseid huvigruppe – need ettepanekud, mis konkreetselt EKRE fraktsioon esitas, ei olnud kõik mitte meie omad, vaid tulid muuseumipidajatelt, kollektsionääridelt, Eesti Kohtueksperdiisi Instituudilt. Täna kõiki neid huvigruppe! See on kõik.

16:38 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kas on veel soovi osaleda läbirääkimistel? Läbirääkimiste soovi ei ole rohkem ilmutatud. Niisiis läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde, neid on üsna ohtralt.

1. muudatusettepanek on pikk ja mahukas, selle on esitanud õiguskomisjon ja juhtivkomisjon on arvestanud seda täielikult. Keegi hääletamist ei nõua. 2. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on seda arvestanud osaliselt ja hääletamist ei nõuta. 3. muudatusettepaneku on samuti esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on seda arvestanud osaliselt ja keegi hääletamist ei nõua. 4. muudatusettepaneku on esitanud õiguskomisjon, juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult. 5. muudatusettepaneku on esitanud riigikaitsekomisjon ja juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult. 6. muudatusettepanek on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni arvamus on, et seda tuleks arvestada täielikult. Keegi hääletamist ei nõua. 7. muudatusettepanek on samuti Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on seda arvestanud osaliselt. 8. muudatusettepaneku on esitanud õiguskomisjon, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda täielikult. Hääletamissoovi ei ole. 9. muudatusettepaneku on esitanud riigikaitsekomisjon ja juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda osaliselt, keegi hääletamist ei nõua. 10. muudatusettepaneku on esitanud õiguskomisjon, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku arvestada seda täielikult. 11. muudatusettepanek on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni otsus on arvestada seda osaliselt. Hääletamist ei nõuta. 12. muudatusettepaneku on teinud õiguskomisjon ja taas on juhtivkomisjoni otsus arvestada seda täielikult. Hääletamist ei nõuta. 13. muudatusettepanek on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Hääletamisele see ei kuulu vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. 14. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni otsus on arvestada seda osaliselt. Hääletamist ei nõuta. 15. muudatusettepaneku on esitanud taas Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jättnud selle arvestamata ja ettepanek vastavalt kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2 hääletamisele ei kuulu. 16. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Ka see ettepanek vastavalt kodu- ja töökorra seadusele hääletamisele ei kuulu. 17. muudatusettepanek on õiguskomisjonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda täielikult. Hääletamist ei nõuta. 18. muudatusettepanek on samuti õiguskomisjonilt, juhtivkomisjoni arvamus on arvestada seda täielikult. Hääletamissoovi ei ole. 19. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni otsus on arvestada seda täielikult. Hääletamist ei soovita. 20. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda täielikult. Hääletamissoovi ei ole. 21. muudatusettepanek ... Kuulge, kallid kolleegid! Kas ma võiksin paluda, et te jätkaksite oma vestlust kusagil vaiksemas keskkonnas, et me saaksime muudatusettepanekutega edasi minna? Niisiis, 21. muudatusettepanek on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon jätab selle arvestamata. Seegi ettepanek ei kuulu hääletamisele vastavalt kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. Järgmine muudatusettepanek on 23. Kohe, üks sekund, paberid kleepuvad kokku. Vabandust, see on 22. muudatusettepanek. Ei, ikka 23. Kas ma ütlesin 22.? Praegu on veel 22. muudatusettepanek – meil vahepeal tekkis katkestus – ja see on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni esitatud muudatusettepanek. Juhtivkomisjon on arvestanud seda täielikult. 23. muudatusettepaneku on esitanud õiguskomisjon ja juhtivkomisjoni otsus on arvestada sedagi täielikult. 24. muudatusettepaneku on esitanud taas õiguskomisjon ja juhtivkomisjoni arvamus on arvestada seda täielikult. (Hääl saalist.) Nii, Tarmo Kruusimäe! (T. Kruusimäe räägib midagi.) Kas soovite 24. ettepaneku hääletamist? Viis minutit vaheaega.

V a h e a e g

16:50 Aseesimees Siim Kallas

Olla valmis hääletamiseks! Ma ei näe vajadust panna taas sisse kutsung, et te kõik saaksite veel kaks minutit siin oodata. Kui te vastu ei ole, siis ma paneksin selle ettepaneku hääletusele. Kohe ma loen selle ettepaneku uuesti ette. Tegemist on 24. muudatusettepanekuga, mis on kirja pandud nii: "paragrahvi 29 lõike 2 teises lauses asendatakse sõna "spordiorganisatsiooni" sõnaga "laskespordiklubi"". Siin on selle kohta antud ka selgitus. Õiguskomisjon on selle ettepaneku esitanud, juhtivkomisjon on arvestanud seda täielikult ja nüüd on Isamaa fraktsioon soovinud selle muudatusettepaneku hääletamist. Ma palun kõigil võtta seisukoht ja hääletada! (Hääled saalis). Me hääletame Isamaa ettepanekut. (Hääled saalis.) Muudatusettepanekut. Katkestame hääletuse! Kohe täpsustame. Ma kordan veel kord: me hääletame muudatusettepanekut, mille on teinud õiguskomisjon, juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult ja Isamaa fraktsioon palub seda seisukohta hääletamisega kontrollida ehk hääletada seda muudatusettepanekut. Nii, nüüd on selge. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt anti 1 hääl, vastu 58 häält, 3 (tššš!) jäid erapooletuks. Järelikult see muudatusettepanek, mille õiguskomisjon on esitanud, ei leidnud toetust ja jääb sellest seaduseelnõust välja. Mis? Haamer!

Me läheme järgmise muudatusettepaneku juurde, see on 25. Õiguskomisjon on selle muudatusettepaneku esitanud ja juhtivkomisjon on seda täielikult arvestanud. Rahuneme nüüd ilusti kõik maha ja läheme edasi! 26. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. See muudatusettepanek vastavalt kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2 hääletamisele ei kuulu. Nüüd on 27. muudatusettepanek, see on õiguskomisjonilt ja juhtivkomisjon on arvestanud seda täielikult. Hääletamist ei nõuta. 28. muudatusettepaneku on esitanud õiguskomisjon ja juhtivkomisjon on arvestanud seda täielikult. Hääletamist ei nõuta. 29. muudatusettepanek on taas õiguskomisjonilt ja juhtivkomisjon on arvestanud seda täielikult. Keegi hääletamist ei soovi. 30. muudatusettepanekki on õiguskomisjonilt ja juhtivkomisjon on arvestanud seda täielikult. 31. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. See ettepanek vastavalt kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2 hääletamisele ei kuulu. 32. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata ja ka see muudatusettepanek hääletamisele ei kuulu. 33. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on arvestanud seda täielikult. Hääletamist ei nõuta. 34. muudatusettepaneku on esitanud õiguskomisjon ja juhtivkomisjon on arvestanud seda täielikult. 35. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on arvestanud seda osaliselt, hääletamist ei nõuta. Ka 36. muudatusettepaneku on esitanud õiguskomisjon ja juhtivkomisjon on arvestanud seda täielikult. 37. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata ja see ei kuulu ka hääletamisele. 38. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata ja ka see muudatusettepanek vastavalt kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2 hääletamisele ei kuulu. Nüüd oleme siis muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 62 teine lugemine lõpetada, teisi ettepanekuid ei ole tulnud. Seega on teine lugemine lõpetatud.

3. 16:57 Eesti Vabariigi ja Guernsey vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (116 SE) esimene lugemine

16:57 Aseesimees Siim Kallas

Me võime minna kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Guernsey vahelise tulumaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 116 esimene lugemine. Ettekandjaks palun rahandusminister Martin Helme.

16:57 Rahandusminister Martin Helme

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Toon teile Vabariigi Valitsuselt Riigikogule ratifitseerimiseks Eesti ja Guernsey sõlmitud topeltmaksustamise vältimise lepingu.

Eesti sõlmib topeltmaksustamise vältimise lepinguid selleks, et tagada maksukeskkonna stabiilsus nii Eestisse investeerivatele välismaistele ettevõtjatele kui ka Eesti ettevõtjatele, kes laiendavad oma tegevust välisturgudele. Maksulepingute eesmärk on kõrvaldada kahe riigi seaduste koosmõjus tekkida võiv rahvusvaheline topeltmaksustamine. Lepinguga jagatakse maksustamisõigused lepingupoolte vahel, hoitakse ära diskrimineerivat maksustamist ning tõkestatakse maksudest kõrvalehoidmist. Leping ei anna pooltele maksustamiseks lisavõimalusi, vaid piirab juba olemasolevaid riigisisese õigusega kehtestatud maksuõigusi. Maksuleping kohaldub isikule, kes on kas Eesti või Guernsey resident.

Eesti ja Guernsey vaheline leping allkirjastati 18. novembril 2019. aastal Londonis ja see põhineb Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni ehk OECD tüüplepingul. Eesti ja Guernsey vahelise lepingu olulisemad punktid on järgmised. Tuluallikariigil on dividenditulu piiratud maksustamise õigus. Kinnipeetava tulumaksu ülempiir on 10% dividendi brutosummast. Tuluallikariik ei või dividendilt maksu kinni pidada, kui dividendi maksustatakse teise lepingupoolle residendist äriühingul. Intressitulu puhul ei või teise riigi residendile makstavalt intressilt kinnipeetava maksu määr ületada 10% intressi brutosummast. Tuluallikariigil ei ole õigust maksustada intresse, mille saajaks on äriühing, teine lepingupool või investeerimisfond. Ka litsentsitasude maksustamisel sätestab leping jagatud maksustamise õiguse. Tuluallikariigis on litsentsitasudelt kinnipeetava maksu ülempiiriks 5% litsentsitasu brutosummast. Maksust on vabastatud litsentsitasu, mida makstakse teisele lepingupoolle või keskpangale. Pensioni ja muu sedalaadi tasu maksustamise ainuõigus on pensionisaaja residentriigil. Lisaks sätestab Eesti ja Guernsey vaheline leping maksuhaldurite põhjaliku teabevahetuse kohustuse, mis ei ole piiratud ainult lepingupoolte residentide saadud tuludega. Lühidalt on see kõik. Kui teil on küsimusi, siis hea meelega vastan. Tänan tähelepanu eest!

17:00 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Ettekandjale küsimusi ei ole. Aitäh, härra minister! Teise ettekandjana palun ma siia rahanduskomisjoni liikme Kersti Sarapuu. Palun!

17:00 Kersti Sarapuu

Hea esimees! Lugupeetud kolleegid! 9. detsembril esitas Vabariigi Valitsus eelnõu – Eesti Vabariigi ja Guernsey vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. 16. detsembril arutati seda rahanduskomisjonis. Kohal viibis Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna peaspetsialist Tiina Hansson. Sisust minister meile juba rääkis. Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: teha ettepanek määrata eelnõu komisjonipoolseks ettekandjaks eeskõnelejad, teha ettepanek võtta eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda kolmapäevaks, 15. jaanuariks ja esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute tegemiseks on aega kümme tööpäeva, tähtajaks on 29. jaanuar 2020 kell 17.15. Mõni väljavõte protokollist. Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna peaspetsialist Tiina Hansson tutvustas eelnõu sisu ja eesmärgi. Ta märkis, et seaduseelnõuga ratifitseeritakse Eesti Vabariigi ja Guernsey vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise leping. Oli ka küsimusi. Andres Sutt palus täpsustada, et kui Eesti ettevõtte maksab Guernsey ettevõttele dividende, siis kas neid tulumaksuga ei maksustata. Tiina Hanssoni sõnul on Eesti tulumaksuseadus niivõrd soodne, et üldjuhul nende pealt midagi kinni ei peeta. Kinnipidamine toimuks juhul, kui tegemist oleks regulaarselt jaotatavate dividendidega – siis peetakse mitteresidentidel kinni kuni 7%, mis on soodsam kui lepingumäär. Jürgen Ligi küsis, kui palju lepinguid on menetluses. Tiina Hansson vastas, et 1. juulil 2019 olid Eestil kehtivad topeltmaksustamise vältimise lepingud 59 riigiga. Ettevalmistamisel ja allkirjastamisel on lepingud Pakistani, Katari, Omaani ja Mauritiusiga. Tadžikistaniga sõlmitav leping ootab tehnilisi parandusi, läbirääkimised on pooleli Botswana ja Šveitsiga on meil leping olemas, kuid töös on lepingu muutmise protokollid. Muide, lisan veel, et Guernsey saarel on Victor Hugo kirjutanud oma kuulsa romaani "Hüljatud". Aitäh teile!

17:03 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! On võimalus esitada küsimusi. Küsimuste esitamise soovi ei ole. Kaasettekandjale aitäh! Nüüd on võimalik avada läbirääkimised, läbirääkimistel saavad osaleda fraktsioonide esindajad. Ka läbirääkimiste soovi ei näi olevat. Seega on juhtivkomisjoni ettepanek eelnõu 116 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks on 29. jaanuar kell 17.15. Suur tänu kõigile! Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.03.